

บทที่ 3

บริบทเครือข่ายอำนาจจังหวัดราชบุรีก่อนการเปลี่ยนแปลง

14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

การที่จะทำความเข้าใจพัฒนาการเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี หลังการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงบริบทของเครือข่ายอำนาจของจังหวัดราชบุรีก่อนการเปลี่ยนแปลง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งการเข้าใจในกลุ่มอำนาจท้องถิ่นในช่วงเวลาดังกล่าวจะเชื่อมโยงให้เราเห็นถึงที่มาของกลุ่มอำนาจท้องถิ่นที่ก่อรูปขึ้นหลัง 14 ตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 สำหรับเครือข่ายอำนาจที่สำคัญที่มีที่พลวัติอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบไปด้วย

1. เครือข่ายอำนาจจอมพล ป. พิบูลสงคราม
2. เครือข่ายอำนาจจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร
3. เครือข่ายอำนาจหลวงสิทธิเทพการ
4. เครือข่ายอำนาจพรรคประชาธิปัตย์

เครือข่ายอำนาจจอมพล ป. พิบูลสงคราม

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 นั้น เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจตรงส่วนยอดสุด กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนชนชั้นนำทางอำนาจจากกษัตริย์มาสู่กลุ่มขุนนางราชการ กลุ่มใหม่ที่เรียกว่า ข้าราชการ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การจัดระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจขึ้นมาใหม่ในใจกลางอำนาจของรัฐ และระหว่างศูนย์กลางอำนาจที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวงกับส่วนที่เป็นพื้นที่ภูธร กล่าวคือ พื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นในส่วนกลางได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่ภูธร เห็นได้จากโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่นที่เคยเป็นหนึ่งเดียวอำนาจสูงสุดอยู่ที่ขุนนางหรือราชินิกุล เริ่มมีแบ่งแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เข้าสู่อำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้ง กลุ่มอำนาจที่เป็นราชการมาจากการแต่งตั้งจากรัฐส่วนกลาง และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มขุนนางในระบบเก่า

สำหรับกลุ่มที่เข้าสู่อำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้งจังหวัดราชบุรี เริ่มก่อรูปขึ้นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2476 โดยการเลือกตั้งในครั้งนี้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งโดยให้ผู้แทนในระดับตำบลเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2476 ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 การเลือกตั้งในคราวนั้น จังหวัดราชบุรี

ได้ผู้แทนที่เป็นตัวแทนของเครือข่ายครูประชาบาล ที่ชื่อนายกิมเส็ง (โกศล) สิ้นธุเสก ไปทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 นับเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดราชบุรี นายกิมเส็ง (โกศล) สิ้นธุเสก ได้เข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะว่า เป็นครูประชาบาลในระดับแกนนำซึ่งมีพวกพ้องเพื่อนฝูงและลูกศิษย์ลูกหามากมายช่วยกันผลักดัน โดยเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายครูประชาบาลซึ่งมีการยึดโยงกันอยู่ทั่วทั้งจังหวัด

ต่อมาได้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในจังหวัดราชบุรี โดยในคราวนี้ให้ราษฎรเลือกโดยตรงโดยใช้วิธีการแบ่งเขตให้แต่ละเขตเลือกผู้แทนได้หนึ่งคน ตามการจัดให้มีการสำมะโนประชากร ซึ่งทั่วประเทศมี ผู้แทนได้จำนวน 91 คน การเลือกตั้งทั่วไปในคราวนั้น เกิดขึ้นในวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งของจังหวัดราชบุรี ยังเป็นผู้แทนราษฎรคนเดิม คือ นายกิมเส็ง (โกศล) สิ้นธุเสก

การชนะเลือกตั้งถึงสองครั้งของนายกิมเส็ง (โกศล) สิ้นธุเสก นำไปสู่การก่อเกิดหน่ออ่อนของกลุ่มอำนาจใหม่ที่มีใช้กลุ่มราชการขึ้นในจังหวัดราชบุรี แม้กลุ่มดังกล่าวมิได้มีอำนาจนำโครงสร้างอำนาจของจังหวัดราชบุรีก็ตาม แต่ปรากฏการณ์ภายใต้ระบอบใหม่นี้ดังกล่าวเป็นตัวสะท้อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต่อมามีผลอย่างลึกซึ้งต่อโครงสร้างอำนาจในทุกระดับของจังหวัดราชบุรี อย่างไรก็ตามเครือข่ายที่มีอำนาจนำในช่วงเวลาดังกล่าวยังเป็นเครือข่ายข้าราชการที่ถูกแต่งตั้งมาจากรัฐส่วนกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายยึดโยงอยู่กับโครงสร้างอำนาจระดับชาติตามสายบังคับบัญชา ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวข้าราชการเป็นผู้มีอำนาจกำหนดกติกาในควบคุมหรือจัดสรรทรัพยากรและสิ่งมีค่าทั้งหมดของสังคม

โครงสร้างอำนาจของฝ่ายราชการในระดับจังหวัดอำนาจผูกติดอยู่กับตำแหน่งการปกครองแบบจังหวัดเป็นการปกครองที่แบ่งอำนาจมาจากส่วนกลาง ซึ่งรัฐส่วนกลางมอบอำนาจในการตัดสินใจบางอย่างมาให้ราชการส่วนภูมิภาคตัดสินใจแทน อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจเรื่องที่สำคัญก็ยังคงอยู่ส่วนกลางอยู่ดี การปกครองส่วนภูมิภาคนี้เกิดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2458 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2553, หน้า 26) การปกครองส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัดอำนาจสูงสุดอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้มีอำนาจรองลงมาก็คือรองผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากนั้นหัวหน้าส่วนราชการซึ่งมีอำนาจลดหลั่นไปตามตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ โครงสร้างอำนาจแบบราชการนี้ผู้ที่อำนาจสูงสุดมีอยู่จำนวนน้อย และมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ลดหลั่นกันไปตามสายบังคับบัญชา

สำหรับเครือข่ายขุนนางเก่าที่กำลังเข้าสู่ภาวะเสื่อมสลายทางอำนาจเนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็มีการปรับตัวในหลายลักษณะ กล่าวคือ เครือข่ายขุนนางเก่ามีการปรับตัวโดยการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอำนาจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ผ่านการแต่งงาน การให้

การสนับสนุนเรื่องการเลือกตั้งเรื่องตัวบุคคลและทรัพยากรที่ใช้สำหรับการเลือกตั้ง นอกจากนั้นแล้วมีขุนนางเก่าบางกลุ่มส่งคนในครอบครัวลงรับสมัครเลือกเองก็มี เช่น หลวงสิทธิเทพการส่งลูกชายคือนายวินิจ วังตาล ลงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ. 2512 เพื่อเป็นสะพานเชื่อมต่อกับอำนาจส่วนกลาง และต่อมานายวินิจก็ได้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอำนาจกลุ่มจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร เพื่อรักษาอำนาจในการควบคุมทรัพยากรท้องถิ่น

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า โครงสร้างอำนาจของท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรีนั้นจะเป็นตัวแปรตามของโครงสร้างอำนาจระดับชาติ ดังจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจระดับชาติขึ้นคราใด ก็จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นจังหวัดราชบุรีทุกครั้งที่ไป การเกิดรัฐประหาร พ.ศ. 2490 โดยคณะทหารมีพลโทผิน ชุณหะวัณและพวก เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในส่วนกลาง และได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจในจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก สำหรับในส่วนกลางก่อให้เกิดการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในกลุ่มราชการขึ้น เครือข่ายที่ยึดโยงอยู่กับกลุ่มนายปรีดีก็หมดอำนาจ เครือข่ายอำนาจของจอมพล ป. ก็เกิดขึ้นมาแทนที่ นอกจากนั้นแล้วการรัฐประหารครั้งนี้ยังได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งร่างโดยหลวงกาจสงคราม ออกประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 กำหนดให้มีการเลือกตั้งแบบใหม่โดยใช้วิธีรวมเขต และราษฎรเลือกตั้งโดยตรง ในคราวนี้ถือเกณฑ์ราษฎรจำนวนสองแสนคนมีผู้แทนได้หนึ่งคน กำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2491 สำหรับการเลือกตั้งครั้งนั้น จังหวัดราชบุรี มีผู้แทนได้หนึ่งคน คือ นายปฐุม โพธิ์แก้ว ซึ่งมีเครือข่ายข้าราชการปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นและพื้นฐานในการผลักดันสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง นายปฐุมโพธิ์แก้ว ยังเป็นอดีตข้าราชการที่อยู่ในเครือข่ายการอุปถัมภ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งต่อมายังได้รับการอุปถัมภ์จากจอมพล ป. เป็นอย่างดี เห็นได้จากในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 นายปฐุม โพธิ์แก้ว ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรี ในคณะรัฐมนตรีชุดที่ 22 ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งคณะรัฐมนตรีชุดนี้มีวาระตั้งแต่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 ถึง 25 มีนาคม พ.ศ. 2492

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 ตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 18 จังหวัด รวม 20 คน จังหวัดราชบุรีมีนาย กิมเส็ง (โกศล) สนิทธุเสก อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2476-2480 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่าในยุคสมัยดังกล่าวอาชีพครูประชาบาลยังเป็นอาชีพที่มีอิทธิพลและบารมีสูงอาชีพหนึ่ง และมีเครือข่ายยึดโยงกันอยู่ทั่วทั้งภูมิภาค สำหรับครูประชาบาลที่เป็นหัวหน้าในระดับจังหวัด จะมีการประชุมหรือการนิเทศงานกันอยู่เนื่อง ๆ รวมไปถึงการที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ครูได้ทั่วทั้งจังหวัด

การเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญต่อโครงสร้างอำนาจจังหวัดราชบุรีเกิดขึ้นอีกครั้งหลังจากที่ประเทศไทยได้นำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) มาประกาศใช้แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎร ซึ่งในคราวนี้ทั่วทั้งประเทศมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ 123 คน สำหรับจังหวัดราชบุรีมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ 2 คน ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนั้น คือ นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ และนายเทียม ณ สงขลา

การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2491 และ พ.ศ. 2495 ได้สร้างเครือข่ายการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลผิน ชุณหะวัณ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ขึ้นในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ซึ่งใน พ.ศ. 2491 มีนายปฐมโพธิ์แก้ว เป็นตัวแทนของเครือข่ายอำนาจ และต่อมาการเลือกตั้งครั้ง พ.ศ. 2495 กลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เครือข่ายการเมืองในจังหวัดราชบุรีคนสำคัญในช่วงต่อมาชื่อสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ซึ่งนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ คนนี้เป็นคู่ปรับที่สำคัญในสภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาจนถึงปี พ.ศ. 2501

นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ เป็นบุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี เดิมทีครอบครัวนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ตั้งรกรากอยู่ที่บ้านท่าหว้า จังหวัดกาญจนบุรี มีอาชีพค้าขายข้าวเปลือก และค้าฝิ่นให้กับเรือกลไฟที่ล่องขึ้นลงตามลำน้ำแม่กลอง ต่อมาเมื่อบิดานายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ เสียชีวิตลงครอบครัวนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ก็ได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ เริ่มต้นศึกษาระดับปฐม 1-3 ที่โรงเรียนวัดโพธาราม จังหวัดราชบุรี เปลี่ยนโรงเรียนไปเรื่อยจนไปจบมัธยมที่ 8 ที่โรงเรียนวัดเทวราชกุศลชร หลังจากนั้นสอบเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2481 ในช่วงที่เรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อเวลาว่างเว้นจากการศึกษาเล่าเรียนก็มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนร่วมสถาบันและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในขณะที่นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ทำการศึกษาอยู่ที่ธรรมศาสตร์และการเมือง ได้ไปช่วย ดร.ทองเปลว ชลภูมิ หาเสียงเลือกตั้งโดยใช้วิธีการไฮปาร์ค ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ซึ่งเป็นคนสนิทและเป็นเลขาส่วนตัวของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ในช่วงนี้เองที่นายสมศักดิ์ ซึมซับรับเอาอุดมการณ์ทางการเมืองจาก ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ที่เน้นเรื่องความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน หลังจากจบจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ได้เปิดสำนักงานสมบูรณ์ทรัพย์ทนายความ ประกอบอาชีพทนายอยู่ระยะหนึ่งไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเป็น

การที่นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง

ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมหาวิทยาลัยได้เปิดกว้างให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้มีโอกาสได้เข้าไปเรียน เพื่อศึกษาหาความรู้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองมีปรัชญาผลิตนักศึกษาเพื่อออกไปรับใช้ สังคม และการเปิดกว้างในการรับบุคคลเข้าศึกษาเมื่อบวกกับปรัชญาเพื่อรับใช้สังคมของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางที่ตอบโจทย์ และปัญหาของสังคม อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้วิพากษ์วิจารณ์สังคม ในขณะที่ กลุ่มนักศึกษาเองก็รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองที่นอกเหนือจากการศึกษาในชั้นเรียน นักศึกษาบางคนก็ได้ประสบการณ์จริงทางการเมืองโดยลงช่วยหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายสมศักดิ์เองก็ได้ไปสู่กระบวนการทางการเมืองโดยบังเอิญ โดยกรณีที่ไปช่วย ดร.ทองเปลว ชลภูมิ ในการหาเสียงเลือกตั้งในครั้งที่ ดร.ทองเปลว ลงรับสมัครเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2489

การเข้าไปมีส่วนในกระบวนการเลือกตั้งในครั้งนั้นเป็นผลให้นายสมศักดิ์ ซึมซับเอา ความคิดที่ว่า จะเข้าไปแก้ปัญหานานเมืองโดยผ่านกระบวนการประชาธิปไตย โดยนายสมศักดิ์ หวนกลับสู่ถิ่นกำเนิดจังหวัดราชบุรีเพื่อเตรียมตัวลงรับสมัครเลือกตั้งในครั้ง ปีพ.ศ. 2492 แต่ปรากฏว่านายสมศักดิ์ ไม่สามารถลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ด้วย เหตุผลที่ว่าขาดคุณสมบัติเพราะอายุไม่ถึงตามเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตามนายสมศักดิ์ ก็มีได้สัมผัสถึงความตั้งใจที่จะเข้าไปรับใช้ชาติบ้านเมือง โดยในเวลาต่อมา นายสมศักดิ์ ได้เริ่มสำรวจ ทูทางสังคมและประสานเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อเตรียมตัวลงรับสมัครเลือกตั้งในครั้งต่อไป ซึ่งเครือข่ายในระยะเริ่มต้นของการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายสมศักดิ์ ประกอบไปด้วย

1. เครือข่ายทางธุรกิจของมารดานายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์

หลังจากที่ครอบครัวของนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ได้ย้ายมาตั้งรกรากที่อำเภอ โทธาราม เริ่มศึกษาลู่ทางในการทำมาหากิน และในที่สุดก็ได้ร่วมเข้าหุ้นกับกำนันใจ (ขุนสุขพันธ์ โทธาราม) ทำโรงไฟฟ้าเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าขายในย่านตลาดโทธาราม และพื้นที่ข้างเคียง กำนัน ใจเป็นบุคคลที่กว้างขวางและมีบารมีมากคนหนึ่ง ในอำเภอโทธาราม กำนันใจมีเครือข่ายที่เป็น กำนันผู้ใหญ่บ้าน โขงโยกันเป็นตาข่ายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดราชบุรี การเข้าหุ้นทำโรงไฟฟ้ากับกำนัน ใจ นอกจากได้กำไรที่เป็นกอบเป็นกำแล้วนั้น ยังสร้างทุนทางสังคมให้แก่ครอบครัวนายสมศักดิ์เป็น อย่างมาก นอกจากนั้นแล้วธุรกิจโรงไฟฟ้าในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้ทุนสูงซึ่งกระทำ ได้ยาก แต่เมื่อลงทุนดำเนินการได้แล้วนั้นเป็นธุรกิจที่มีกำไรสูง และต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวน มาก ดังนั้นจึงเป็น โชคดีสองต่อที่เกิดกับการเตรียมตัวลงรับสมัครเลือกตั้งของนายสมศักดิ์ เพราะว่า ควบคุมทรัพยากรที่สำคัญไว้ในมือ

นอกจากการดำเนินการโรงไฟฟ้าแล้วมารดาของนายสมศักดิ์ ยังมีกิจการโรงสีข้าว ซึ่งตั้งอยู่บริเวณวัดไพรอารีรักษ์ หมู่ที่ 1 ตำบลคลองตาต จังหวัดราชบุรี การดำเนินกิจกรรมโรงสีข้าวนั้นครอบครัวของนายสมศักดิ์ต้องเกี่ยวข้องกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบริการสีข้าว หรือการซื้อขายข้าวเปลือกและข้าวสาร เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลคลองตาต ตำบลนครชุม ตำบลสร้อยฟ้า ตำบลชำระ ตำบลบ้านเลื่อ ตำบลคลองข่อย ตำบลบ้านหม้อ รวมไปถึงตำบลบางสิงห์บางส่วน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มาใช้บริการโรงสีข้าวของครอบครัวนายสมศักดิ์บางส่วนก็เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือบางครอบครัวก็มีเครือญาติจำนวนมาก ธุรกิจโรงสีข้าวเป็นสื่อกลางที่สร้างความสัมพันธ์ให้ครอบครัวนายสมศักดิ์ได้รู้จักมักคุ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจำนวนมาก และถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่ครอบครัวอื่นหาได้ยาก

นอกจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแล้ว ครอบครัวนายสมศักดิ์ยังมีการติดต่อแลกเปลี่ยนในการซื้อขายข้าวกับพ่อค้าข้าวและพืชไร่จำนวนหนึ่ง ซึ่งพ่อค้าข้าวและพืชไร่เหล่านี้มีบุคคลที่ต้องติดต่อสัมพันธ์แลกเปลี่ยนผลผลิตที่คุ้นเคยกันอยู่จำนวนมาก และกินวงกว้างทั้งอำเภอโพธาราม รวมไปถึงบางส่วนของอำเภอดมชัง ครอบครัวนายสมศักดิ์ อยู่ในเครือข่ายยึดโยงในการแลกเปลี่ยนประโยชน์ในระบบดังกล่าวอย่างแนบแน่น สายสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะการแลกเปลี่ยนประโยชน์ทางการค้าดังกล่าว ส่งผลให้ครอบครัวของนายสมศักดิ์ขมวดรวมเอาบุคคลในเครือข่ายของพ่อข้าวและพืชไร่มาเป็นเครือข่าย และเป็นฐานเสียงที่สำคัญ กินวงกว้างถึงสองอำเภอที่มาแล้วข้างต้น

นอกจากอาชีพที่กล่าวมาข้างต้นแล้วครอบครัวของนายสมศักดิ์ ยังมีอาชีพค้าฟืน ซึ่งรับซื้อฟืนจากชาวไร่ ชาวนา แล้วขายต่อให้กับพ่อค้าเรือสำเภาที่ล่องขึ้นมาจากปากน้ำแม่กลอง เพื่อนำไปเป็นเชื้อเพลิงในการกิจการเครื่องปั้นดินเผา การทำปูนขาว หรือการทำอิฐในเขตอำเภอเมือง และในจังหวัดสมุทรสงคราม เครือข่ายการค้าฟืนของครอบครัวนายสมศักดิ์ ก็เป็นฐานเสียงที่สำคัญมากกลุ่มหนึ่งในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายสมศักดิ์

2. เครือข่ายญาติ

เครือญาติของมารดานายสมศักดิ์ ได้ร่วมหุ้นกันทำธุรกิจหลายอย่าง แต่ธุรกิจที่สำคัญที่สร้างความมั่งคั่งให้กับตระกูลสมบุรณ์ทรัพย์เป็นอย่างมากก็คือ ธุรกิจโรงจมน้ำ ธุรกิจโรงจมน้ำของตระกูลสมบุรณ์ทรัพย์ ตั้งอยู่ในตัวจังหวัดราชบุรี และในตัวจังหวัดเพชรบุรีโดยมีนายกิจ แซ่เชียว ถือหุ้นใหญ่ และนายกิจคนนี้เป็นบุคคลสำคัญที่สุดอีกคนในเครือข่ายของนายสมศักดิ์ นายกิจเป็นน้องของบิดานายสมศักดิ์ นับได้ว่านายกิจนั้นเป็นคบคิดหนึ่งในสามของจังหวัดราชบุรีที่มีทรัพย์สินและความมั่งคั่งมากที่สุด ซึ่งบุคคลทั้ง 3 ได้แก่ หลวงสิทธิเทพการอยู่อำเภอบ้านโป่ง นายอากร ไข้อยู่อำเภอดำเนินสะดวก และหลวงสรรค์เทพกิจหรือนายกิจ แซ่เชียวอยู่อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

นายกิจเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายทางการค้ากว้างทั่วทั้งจังหวัดราชบุรี และเพชรบุรี และการที่นายกิจเป็นบุคคลที่ร่ำรวยที่สุดคนหนึ่งจังหวัดราชบุรี เป็นผลให้มีบุคคลอาชีพต่าง ๆ แวะเวียนไปหาอย่างไม่ขาดสาย ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าแม่ขายที่ทำธุรกิจการค้าอยู่ด้วยกัน หรือแม้กระทั่งข้าราชการทั้งสายปกครอง ตำรวจ และนายทหาร แต่บุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับนายกิจที่นำไปสู่การสร้างทุนทางสังคมที่หาค่ามิได้ของนายสมศักดิ์ ก็คือ ร้อยโทผิน ชุนพะวัน

ร้อยโทผิน ชุนพะวัน ขณะรับราชการทหารอยู่ที่จังหวัดราชบุรีมีความใกล้ชิดกับครอบครัวของนายกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งต่อมาร้อยโทผิน เป็นบุคคลสำคัญในคณะรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 และต่อมาได้เลื่อนยศเป็นจอมพลและเป็นผู้บัญชาการทหารบกไปจนถึง ปี พ.ศ. 2497 นอกจากนั้นแล้วจอมพลผินยังดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่สำคัญอีกหลายกระทรวง จอมพลผินเป็นบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญในเครือข่ายอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลผินมีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงให้นายสมศักดิ์เข้าไปเป็นบุคคลวงในที่สำคัญของเครือข่ายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และจอมพลผินคนนี้นับว่ามีบุตรเขยที่เป็นบุคคลสำคัญของประเทศถึงสี่คน กล่าวคือ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พลเอกสิริ ศิริโยธิน พลตำรวจเอกประมาณ อติเรกสาร และตำรวจเอกละม้าย อุทยานานนท์

สำหรับนายกิจ แซ่เซียว ต่อมาได้รับพระราชทินนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 เป็นหลวงสรรค์เทพกิจ และได้รับพระราชทานนามสกุล สมบูรณ์ทรัพย์ ซึ่งต่อมาตระกูลแซ่เซียว ที่มีความใกล้ชิดกับหลวงสรรค์เทพกิจ ก็ใช้นามสกุล สมบูรณ์ทรัพย์ กันเกือบทั้งหมด (สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2553)

นอกเหนือจากเครือข่ายญาติ และเครือข่ายของมารดาแล้ว การมีจิตวิญญาณในการที่จะรับใช้สังคมของนายสมศักดิ์ก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันตนเองเข้าสู่อำนาจทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2495 แนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์และปัญหาที่ดินทำกินที่ซึมซับอยู่ในสมองของนายสมศักดิ์ ครั้งตั้งแต่ช่วย ดร.ทองเปลว ชลภูมิ หาเสียงเลือกตั้งเป็นอุดมการณ์นำในการทำงานการเมือง ต่อมาเมื่อชาวบ้านแถบอำเภอบ้านโป่งมีข้อพิพาทเรื่องที่ดินกับหลวงสิทธิเทพการ นายสมศักดิ์ก็ไม่รีรอที่เข้าไปทำการช่วยเหลือ และร่วมกันต่อสู้เพื่อให้ได้ที่ดินกลับคืนมา และการที่นายสมศักดิ์เคยมีอาชีพเป็นทนายความ จึงมีช่องทางในการช่วยเหลือชาวบ้านเป็นอย่างมาก การต่อสู้ของนายสมศักดิ์ร่วมกับประชาชนในเขตบ้านโป่งนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงหลายประการ และที่สำคัญนายสมศักดิ์ กลายเป็นฮีโร่ในสายตาของคนบ้านโป่ง จากการบอกเล่าของพงศธร สมบูรณ์ทรัพย์ (สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2553) ซึ่งเป็นบุตรชายของนายสมศักดิ์ว่า “ขณะที่นายสมศักดิ์ไปหาเสียงที่อำเภอบ้านโป่ง จะมีชาวบ้านออกมาช่วยกันเดินหาเสียงและคุ้มครองครั้งละหลายร้อย

คน” ซึ่งสะท้อนถึงความนิยมต่อตัวนายสมศักดิ์ได้เป็นอย่างดี จากการบอกเล่าของนายพงศธรเห็นได้จากภาพ

ภาพที่ 3-1 การหาเสียงเลือกตั้งของนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ พ.ศ. 2495

การที่นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ช่วยเหลือประชาชนทั้งทางด้านกฎหมายและปกป้องประชาชนให้พ้นจากการถูกรังแกในอำเภอบ้านโป่ง โพธาราม และอำเภออื่น ๆ จึงเป็นที่รู้จักและกล่าวขานถึงของประชาชนในจังหวัดราชบุรีอย่างรวดเร็ว และท้ายที่สุดการเลือกตั้งในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2495 คะแนน ของนายสมศักดิ์มาเป็นอันดับหนึ่งล้มผู้แทนราษฎรคนเก่าอย่างนายโกศล สินธุเสก และนายปฐม โพธิ์แก้ว อย่างขาดลอย

หลังจากที่นายสมศักดิ์ เข้าสู่อำนาจทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งไป เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเรียบร้อยแล้วนั้น นายสมศักดิ์ ก็ได้ทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรที่ดี โดยการร่วมอภิปรายหรือกระทู้ถามเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินเกือบทุกครั้งที่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การทำหน้าที่ของนายสมศักดิ์ในสภาผู้แทนราษฎร โดดเด่นเป็นที่จับตามองเป็นอย่าง

มาก ผู้หลักผู้ใหญ่หลายท่านชื่นชมในความสามารถดังกล่าว และชักชวนนายสมศักดิ์เข้าไปอยู่ในกลุ่ม หนึ่งในกลุ่มบุคคลดังกล่าว คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

นายสมศักดิ์ มีความสนิทชิดเชื้อกับครอบครัวของจอมพล ป. พิบูลสงครามจนสามารถพูดหยอกล้อกับท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้ และการที่นายสมศักดิ์สามารถเข้าถึงครอบครัวจอมพล ป. ได้โดยตรงนั้นส่งผลนายสมศักดิ์ได้ใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญในเครือข่ายอำนาจของจอมพล ป. โดยปริยาย เช่น จอมพลผิน ชุณหะวัณ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พลเอกมังกร พรหมโยธี จอมพลอากาศเอกฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี และบุคคลสำคัญของประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งขณะนั้นเป็นอธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีความสนิทสนมและรักใคร่เอ็นดูนายสมศักดิ์เป็นพิเศษ เห็นได้จากการที่พลตำรวจเอกเผ่าได้ซื้อปืนพกสั้นให้นายสมศักดิ์นำติดตัว และอนุญาตให้นายสมศักดิ์พกปืนเข้าไปประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์, สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2553) นอกจากนี้ นายสมศักดิ์ยังมีความใกล้ชิดกับจอมพล ป. จอมพลผิน จอมพลอากาศเอกฟื้น ซึ่งเห็นได้จากการร่วมกิจกรรมกับนายสมศักดิ์ในจังหวัดราชบุรี ดังภาพ

ภาพที่ 3-2 จอมพล ป. พิบูลสงครามและเครือข่าย (จากนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ พ.ศ. 2496)

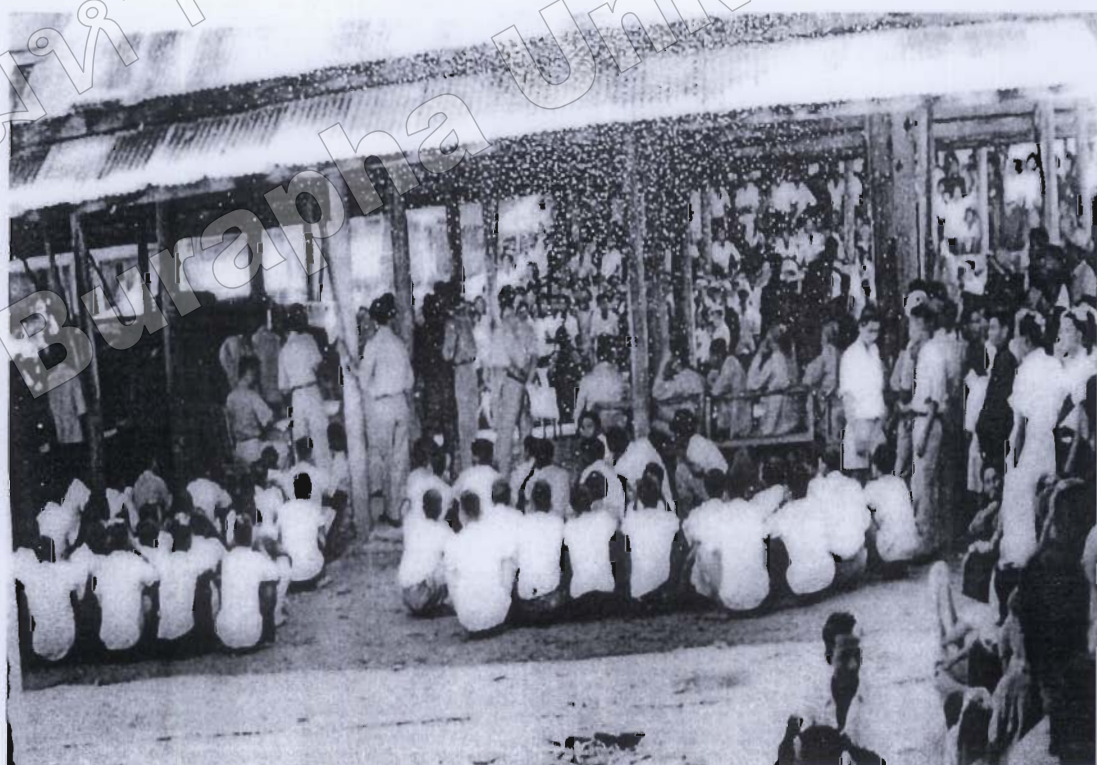
นายสมศักดิ์ยังได้ใช้บารมีและได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากจอมพล ป. ในการสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่เห็นได้จากการที่ นายสมศักดิ์ลงพื้นที่ที่พบปะกับประชาชนและพบว่าบุตรหลานของชาวบ้านที่มีฐานะยากจนไม่ค่อยมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษานายสมศักดิ์จึงมีแรงบันดาลใจในการก่อตั้งโรงเรียนเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มีโอกาสเล่าเรียนหนังสือ เมื่อเป็นเช่นนั้น นายสมศักดิ์ก็ลงมือดำเนินการก่อตั้งโรงเรียนขึ้นตามเจตนารมณ์ของตน โดยเริ่มต้นจากปรึกษาหารือกับบุคคลในเครือข่าย โดยเฉพาะกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอกเผ่า ซึ่งจอมพล ป. เองก็เห็นด้วย เพราะว่าการศึกษาคือพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และที่สำคัญยังเป็นการควบคุมฐานเสียงในอนาคต เมื่อเป็นเช่นนั้น จอมพล ป. ได้ต่อสายถึง พลเอกมังกร พรหมโยธี ซึ่งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการอยู่ในขณะนั้นให้ช่วยนายสมศักดิ์ จัดตั้งโรงเรียนในระดับประถมศึกษาขึ้นเพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องที่จังหวัดราชบุรี ต่อมาพลเอกมังกร พรหมโยธี ก็ได้สั่งการให้ข้าราชการระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการได้อำนวยความสะดวกในการดังกล่าว โดยให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดตั้งเป็นพิเศษ และท้ายที่สุดนายสมศักดิ์ก็สามารถก่อตั้งโรงเรียนได้สำเร็จโดยใช้เวลาอันสั้น นอกจากการเชื่อมโยงเส้นสายเพื่ออำนวยความสะดวกแล้ว จอมพล ป. ยังบริจาคเงินช่วยนายสมศักดิ์ ในการก่อสร้างโรงเรียนในครั้งนั้นเป็นจำนวนถึงสามหมื่นบาท ซึ่งนับว่ามากอีกโขในช่วงเวลาดังกล่าว นายสมศักดิ์ ก็ได้ตอบแทนบุญคุณ โดยการอภิปรายปกป้องสภาพัฒนาและแสดงความจงรักภักดีต่อจอมพล ป. โดยตั้งชื่อโรงเรียนว่า “โรงเรียนพิบูลสงครามอุปถัมภ์” (สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2553)

การจัดตั้งโรงเรียนพิบูลสงครามอุปถัมภ์ ของนายสมศักดิ์เปิดโอกาสให้ลูกหลานของประชาชนที่มีฐานะยากจนได้มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษ โดยให้เรียนและกินอยู่ฟรี การเปิดรับสมัครนักเรียนวันแรกมีนักเรียนมาสมัครถึง 227 คน ซึ่งถือว่ามากเป็นประวัติการณ์ของการสมัครเข้าเรียนของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของรัฐบาลในยุคนั้น สำหรับผู้มาสมัครเข้าเรียนนั้นเดินทางมาจากเกือบทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรี

และการที่โรงเรียนพิบูลสงครามอุปถัมภ์ มีนักเรียนมาสมัครเรียนทั่วทุกสารทิศทุกอำเภอของพื้นที่จังหวัดราชบุรี ก็เป็นเสมือนการเพิ่มทุนทางสังคมและเป็นการขยายเครือข่ายอำนาจทางการเมืองให้แก่ นายสมศักดิ์ ไปในตัว เห็นได้จากในช่วงเวลาที่หาเสียงเลือกตั้ง นายสมศักดิ์ได้จัดนักเรียนที่เป็นลูกหลานของชาวบ้านที่ได้อุปการะเลี้ยงดูอยู่ออกเดินตามในการหาเสียงวันละ 50 คน โดยให้พูดว่า เลือกสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ เบอร์ 6 ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งไปในอำเภอใดก็จะมีพ่อแม่ญาติพี่น้องของนักเรียนออกมาช่วยหาเสียงจำนวนมาก (สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2553) รายละเอียดดังภาพที่ 3-3 และ 3-4

ภาพที่ 3-3 เครือข่ายของนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์

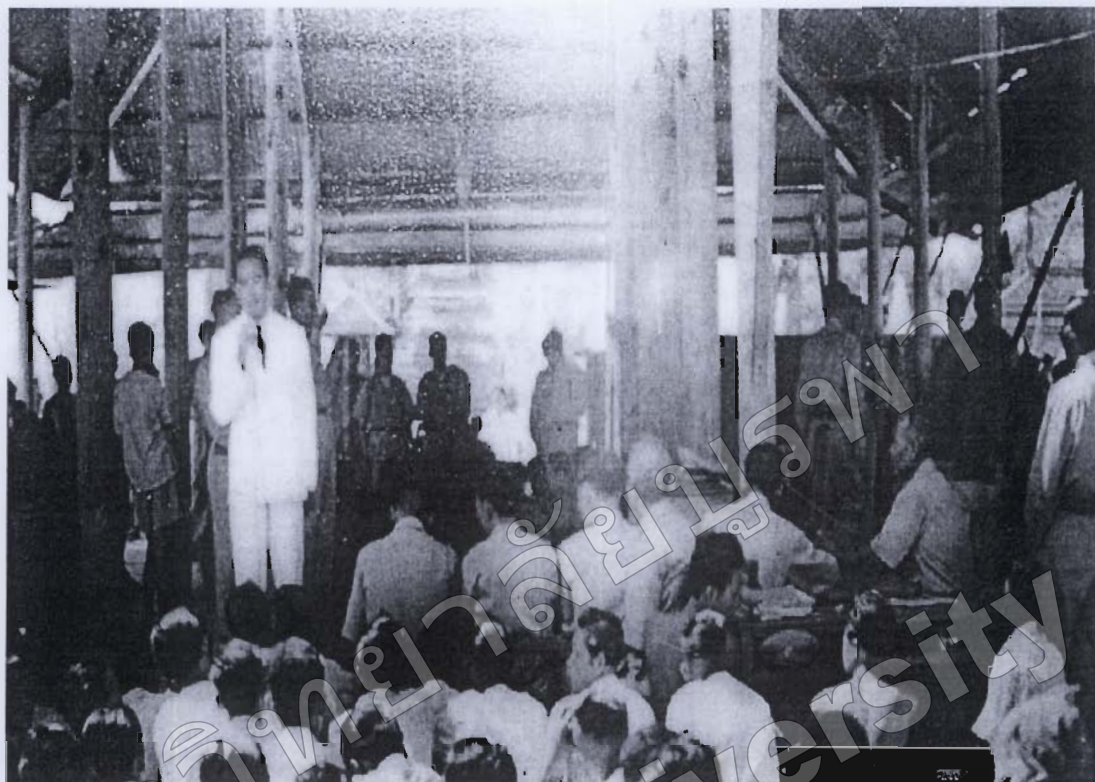
ภาพที่ 3-4 ภาพนักเรียนโรงเรียนพิบูลสงครามอุปถัมภ์ออกมาช่วยนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์
หาเสียงเลือกตั้ง

นอกจากการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาแล้ว นายสมศักดิ์ยังได้สร้างข่ายความสัมพันธ์กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน ซึ่งเริ่มต้นจากการที่นายสมศักดิ์มีทุนทางสังคมเดิมจากเครือข่ายทางธุรกิจโรงไฟฟ้าของมารดาที่ร่วมลงหุ้นกับกำนันใจ (ขุนสุขพันธ์โพธาราม) กำนันชื่อดังมีเครือข่ายกว้างขวางแห่งอำเภอโพธาราม ต่อมากำนันใจคนนี้ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีคนแรกของเทศบาลเมืองโพธาราม และการที่มารดามีอาชีพการทำโรงสีข้าว ซึ่งต้องติดต่อค้าขายและให้บริการสีข้าว จึงเป็นช่องทางและโอกาสให้นายสมศักดิ์และเครือญาติได้พบปะพูดคุยกับเกษตรกรจำนวนมาก ด้วยความที่มุ่งมั่นที่จะรับใช้ชาติและสังคมของนายสมศักดิ์ จึงได้สอบถามสารทุกข์สุกดิบและปัญหาความเดือดร้อนของชาวอยู่เป็นนิจ นายสมศักดิ์ จึงทราบข้อมูลของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นอย่างดี เห็นได้จากการที่เข้าไปช่วยเหลือเรื่องปัญหาการพิพาทเรื่องที่ดินระหว่างชาวบ้านในอำเภอบ้านโป่งกับหลวงสิทธิเทพการ

การเข้าไปช่วยเหลือทางด้านกฎหมายในเรื่องปัญหาการพิพาทที่ดินที่อำเภอบ้านโป่งของนายสมศักดิ์ได้สร้างเครือข่ายพันธมิตรขึ้นจำนวนมาก บ้างก็เป็นชาวบ้านธรรมดา บ้างก็เป็นผู้นำชุมชน และบ้างก็ขึ้นกำนันผู้ใหญ่ การช่วยเหลือแบบให้เปล่าโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายดังกล่าวของนายสมศักดิ์ได้สร้างศรัทธาบาร์มีขึ้นกับตัวเองเป็นอย่างมาก เห็นได้จากเวลาที่นายสมศักดิ์ไปหาเสียงที่อำเภอบ้านโป่งจะมีประชาชนมาให้การต้อนรับช่วยในการหาเสียงจำนวนมากดังรายละเอียดตามภาพที่ 3-5 และ 3-6

ภาพที่ 3-5 การหาเสียงเลือกตั้งนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ (1)

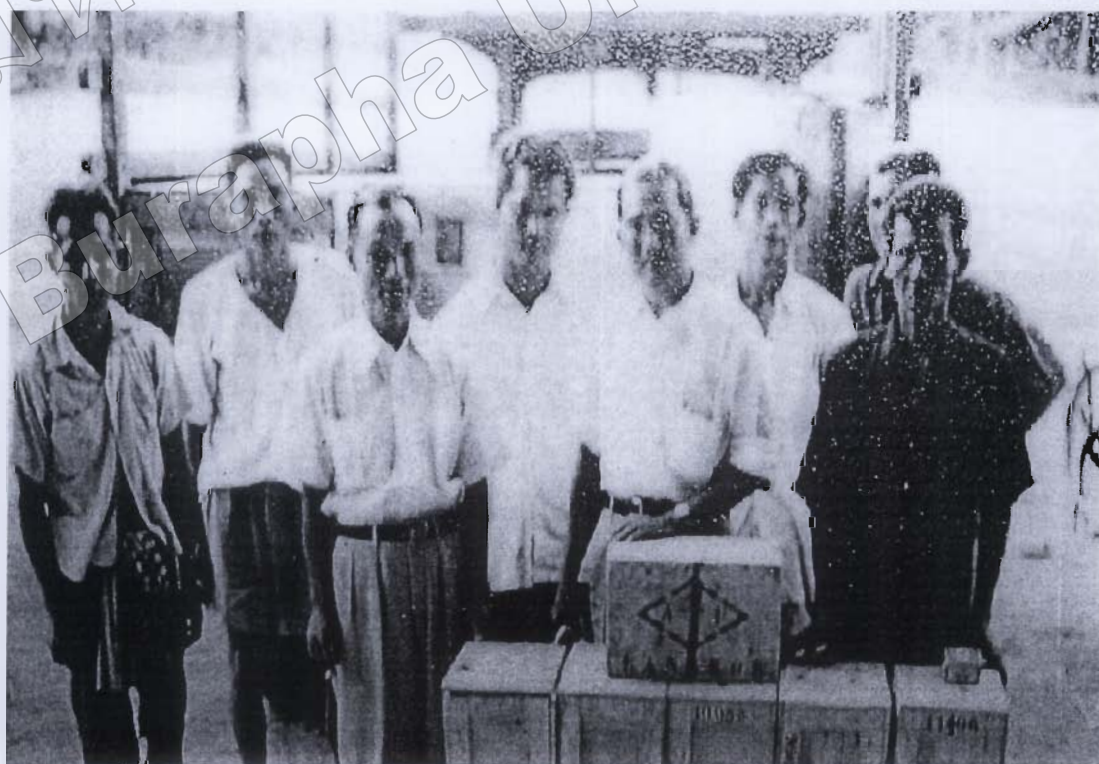

ภาพที่ 3-6 การหาเสียงเลือกตั้งนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ (2)

นอกจากนั้นแล้ว นายสมศักดิ์ยังช่วยผลักดันให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดราชบุรี มีปืนไว้ป้องกันหมู่บ้านถึงจำนวน 100 กระบอก โดยการเชื่อมโยงกับพลตำรวจเผ่า ศรียานนท์ ซึ่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอยู่ในขณะนั้น นอกจากจัดหาปืนให้หมู่บ้านแล้วนั้น นายสมศักดิ์ ยังมีส่วนสำคัญในการจัดหากระสุนปืนมามอบให้กับกำนันผู้ใหญ่ ในจังหวัดราชบุรีอีกจำนวนมากรายละเอียดตามภาพที่ 3-7 และ 3-8

ภาพที่ 3-7 นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ รับมอบกระสุนปืน

ภาพที่ 3-8 นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ มอบกระสุนปืนให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดราชบุรี

นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ได้เชื่อมโยงประสานกับบุคคลสำคัญในศูนย์กลางอำนาจรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่สำคัญแก่ท้องถิ่น และการช่วยเหลือชาวบ้านอย่างจริงใจนำมาซึ่งมาเชื่อมั่นและศรัทธาที่ผู้นำพื้นที่อย่างถาวร ผู้ใหญ่ และประชาชนทั่วไปมีต่อนายสมศักดิ์เป็นอย่างมาก ซึ่งต่อมาได้ตกผลึกเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ทางอำนาจหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโครงสร้างอำนาจอยู่ช่วงหนึ่งเห็นได้จากคำพูดที่เป็นวลีทั่วไปในช่วงเถียงกันว่า “กินสมวงศ์ ลงสมศักดิ์” (ราชนันท์ สังข์เพชร, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2553)

การที่นายสมศักดิ์มีฐานะเป็นเจ้าคณะอำเภอโพธาราม และมีความรู้จัมมกัณฑ์กับพระชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายเถรวาทถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของนายสมศักดิ์อีกอย่างหนึ่ง เพราะการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญของฝ่ายสงฆ์นั้นล้วนแล้วแต่ต้องอยู่ในการดูแลของพระชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งนายสมศักดิ์มีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงประสานให้ภารกิจหลายอย่างของสงฆ์ในจังหวัดราชบุรีถูกล่วงไปด้วยดีและรวดเร็ว นอกจากนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนา หรือเป็นกิจกรรมของวัดนายสมศักดิ์ไปร่วมงานแบบไม่เคยเห็นคิดเห็น้อย เห็นได้จากภาพการร่วมกิจกรรมกับฝ่ายสงฆ์ดังภาพที่ 3-9 และ 3-10

ภาพที่ 3-9 นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ กับพระชั้นผู้ใหญ่

ภาพที่ 3-10 นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ กับเจ้าอาวาสวัดหนองปลาหมอ อำเภอน้ำโง

นอกจากนั้นแล้วนายสมศักดิ์ยังได้เชื่อมโยงเครือข่ายอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในจังหวัดข้างเคียงมาร่วมทำบุญสร้างสร้างวัด หรือเป็นประธานในการทอดผ้าป่า เป็นประธานในการจัดหารายได้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เช่น ได้เชิญนายฉาย วิโรจน์ศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งนายฉายคนนี้ยังมีตำแหน่งเป็นเลขาส่วนตัวของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม มาร่วมเป็นประธานในการทำบุญสร้างวัด นอกจากนั้นยังช่วยแก้ปัญหา เรื่องหนี้สินจากการก่อสร้างวัด กรณีของการสร้างวัดแห่งหนึ่งคณะกรรมการวัดเป็นหนี้ผู้รับเหมา ถึง 200,000 บาท นายสมศักดิ์ก็เป็นประธานจัดหาทุนจัดการปัญหาหนี้สินให้กรรมการวัดเป็นที่เรียบร้อย นอกจากการแก้ปัญหาให้กรรมการวัดต่าง ๆ แล้ว นายสมศักดิ์ยังได้สร้างและเป็นโยมอุปถัมภ์วัดนับร้อยแห่งทั่วทั้งจังหวัดราชบุรี

ฐานความเชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ และกิจกรรมทางศาสนาถือเป็นทุนทางสังคมอีก อย่างหนึ่งที่ส่งผลให้นายสมศักดิ์ได้รับการยอมรับและถูกสถาปนาเป็นชนชั้นปกครองในจังหวัด ราชบุรี เนื่องจากว่าตัวนายสมศักดิ์ได้ถูกรับรองคุณงามความดีโดยพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ พระสงฆ์ใน ระดับเจ้าคณะอำเภอในหลายอำเภอ นายสมศักดิ์เองก็ประพฤติตัวสอดคล้องกับชุดจารีตและ วัฒนธรรมของสังคมท้องถิ่นราชบุรีเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณีของชุมชนต่าง ๆ รวมไปถึงการช่วยเหลือและเข้าไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดตามภาพที่ 3-11

ภาพที่ 3-11 นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ กับนายฉาย สิริวิโรจน์ และ ส.ส. จังหวัดเพชรบุรี

นอกจากกิจกรรมทางศาสนาแล้วนายสมศักดิ์ยังสร้างทุนทางสังคมโดยการสนับสนุนงานประเพณีต่าง ๆ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในจัดงาน หรือไม่ก็สนับสนุนเรื่องเงินทองค่าใช้จ่าย รวมไปถึงเชื่อมโยงให้หน่วยงานราชการสนับสนุนในกิจกรรมนั้น ๆ เห็นได้จากการเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนในการแข่งเรือยาวประเพณี ณ ลำน้ำแม่กลอง ณ บริเวณวัดต่าง ๆ แถบลุ่มน้ำแม่กลองเนื่องในวันออกพรรษา ซึ่งในการจัดงานแต่ละครั้งได้สอดแทรกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีให้ประชาชนด้วยรายละเอียดตามภาพที่ 3-12 ถึง 3-15

ภาพที่ 3-12 การละเล่นทางน้ำของชาวโพธาราม ในวันออกพรรษา ปี พ.ศ. 2496

ภาพที่ 3-13 งานแข่งขันเรือยาวประจำปี พ.ศ. 2497 บริเวณหาดทรายโพธาราม

ภาพที่ 3-14 การละเล่นของชาวบ้านในงานประเพณีแข่งเรือยาว พ.ศ. 2497

ภาพที่ 3-15 กระบวนกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเพณีแข่งเรือยาว พ.ศ. 2497

การเข้าไปอุปถัมภ์และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมผ่านพระ
คณะกรรมการวัด กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายอาชีพต่าง ๆ ของนายสมศักดิ์เป็น
การผลิตซ้ำทางความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องและเป็นเนื้อหาเดียวกันกับชุดคุณค่าและความเชื่อของสังคม
ชุมชนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี นำไปสู่การยอมรับ และเชื่อฟังของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้เกิด
ความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีให้แก่ นายสมศักดิ์ไม่ว่าเป็นการขอ
ความร่วมมือในกิจกรรมอะไรก็จะได้รับการตอบสนอง รวมไปถึงการขอร้องให้ไปลงคะแนนเสียง
ให้แก่ตนเอง เห็นได้จากคะแนนเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกือบทุกครั้งนายสมศักดิ์
นำขาดเป็นอันดับหนึ่งมาตลอด

สรุปจากการที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นทั้งหมดทั้งปวง สะท้อนให้เราเห็นถึงแบบแผน
ความสัมพันธ์ทางอำนาจของจังหวัดราชบุรีในช่วงปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงอย่างน้อยปี พ.ศ. 2500
ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการอุปถัมภ์กันเป็นทอด ๆ ตามลำดับชั้นภายใต้เครือข่าย ถ้าจะพูดให้ละเอียดขึ้น
ก็คือ บุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายเป็นนายทหารใหญ่ที่ถือครองอำนาจอยู่ในส่วนกลางได้ขยายปีก
การคุ้มครองลงมาสู่ชนชั้นนำทางอำนาจของจังหวัดที่เข้าสู่อำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้ง
โดยบุคคลศูนย์กลางที่เป็นหัวหน้าเครือข่ายซึ่งเป็นนายทหารใหญ่ จะคอยให้ความคุ้มครองและ
สนับสนุนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ แก่บุคคลศูนย์กลางในระดับจังหวัด สำหรับบุคคลศูนย์กลางใน
ระดับจังหวัดนั้นจะมีเครือข่ายอุปถัมภ์เป็นชั้น ๆ จนไปถึงชาวบ้านที่อยู่ระดับล่างสุด การอุปถัมภ์
ค้ำจุนในระดับจังหวัดนั้นจะมีความแตกต่างกับการอุปถัมภ์ค้ำจุนในระดับชาติก็ตรงที่ในระดับ
จังหวัดนั้นเป็นระบบการอุปถัมภ์ค้ำจุนที่อิงแอบอยู่กับวัฒนธรรมความเชื่ออยู่เป็นอย่างมาก บุคคล
ศูนย์กลางในระดับจังหวัดจะต้องได้รับการพิสูจน์และรองรับจากสถาบันความเชื่อต่าง ๆ เช่น วัด
และผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อยู่มีใช้น้อย

อย่างไรก็ตามแต่โครงสร้างอำนาจจังหวัดราชบุรีก็ยังยึดโยงอยู่กับโครงสร้างอำนาจ
ระดับชาติอยู่อย่างแนบแน่น ดังกล่าวข้างต้นแล้วว่า เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจใน
ระดับชาติขึ้นคราวใด ก็จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจจังหวัดบุรีทุกครั้งไป
การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับชาติที่เกิดขึ้นแต่ละยุคสมัยส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ
จังหวัดราชบุรีอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2475 พ.ศ.
2490 การขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. ก็ส่งผลให้เกิดเครือข่ายทางอำนาจที่ยึดโยงอยู่กับ
จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นหลายกลุ่มในจังหวัดราชบุรี อำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ก็มีได้
หยุดนิ่งตายตัว มีกลุ่มอำนาจใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาของภาค
ชนบทสู่ความเป็นเมือง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเติบโตขึ้นนำใหม่ ๆ แต่
สาเหตุที่สำคัญที่สุดก็คือ การขยายและการเกิดผู้นำใหม่ของกองทัพบก นำมาซึ่งความไม่มั่นใจใน

การถือครองอำนาจของจอมพล ป. จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกลไกต่าง ๆ ของสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับฐานอำนาจที่ตนเองดำรงอยู่ ในปี พ.ศ. 2490 จอมพล ป. เริ่มสร้างกรมตำรวจเพื่อคานอำนาจกับกองทัพบก จอมพล ป. แต่งตั้งพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจ กรมตำรวจภายใต้การนำของพลตำรวจเอกเผ่าเป็นกรมตำรวจเข้มแข็งขึ้นเป็นอย่างมาก ภายในกรุงเทพฯ มีการก่อตั้งตำรวจม้า ตำรวจช่างกล ตำรวจรถถัง หน่วยเรือเร็ว หน่วยต่อสู้อากาศยาน โดยมีสหรัฐอเมริกาคอยช่วยเหลือกรมตำรวจโดยการจัดหารถถัง รถติดเกราะ รถเกราะ เครื่องบิน เฮลิคอปเตอร์ เรือรบ และอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยอื่น ๆ รวมไปถึงการช่วยเหลืออบรมตำรวจ ศึ้นการปฏิบัติการของกองกำลังต่าง ๆ หลังจากนั้นไม่นานกรมตำรวจก็มีบทบาทสำคัญในการปราบปรามกบฏถึงสองครั้ง กล่าวคือ กบฏวังหลังและกบฏแมนฮัตตัน (ทักษ์ เกลิมเตียรณ, 2552, หน้า 65) รวมไปถึงกรมตำรวจมีเพิ่มกำลังพลอย่างก้าวกระโดด ซึ่งในปี พ.ศ. 2499 ตำรวจมีกำลังพลกว่าสี่หมื่นแปดพันคน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 345)

อย่างไรก็ตามการพัฒนาแสนยานุภาพมิได้เกิดขึ้นเฉพาะกรมตำรวจ กองทัพบกที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ก็มีการปรับปรุงขยายแสนยานุภาพขึ้นอย่างขนานใหญ่เช่นกัน พ.ศ. 2494 กองทัพบกได้เงินช่วยเหลือเป็นจำนวนมากมาจากสหรัฐอเมริกา การปรับปรุงกองทัพบกทำให้จอมพลสฤษดิ์มีช่องทางในการแต่งตั้งพรรคพวกของตนเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญ โดยจอมพลสฤษดิ์นำกองกำลังทุกหน่วยเข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมของตนในกองทัพภาคที่ 1 นอกจากนั้นยังแต่งตั้งผู้ใกล้ชิดอย่างจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพลเอกกฤษณ์ สีวะรา ให้มีตำแหน่งรองจากตนในกรุงเทพฯ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 345)

จอมพล ป. ตระหนักดีว่าอำนาจทางกองกำลังขณะนั้นตกอยู่ในกำมือของตำรวจซึ่งมีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดี และกองทัพบกที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นแม่ทัพ ในปี พ.ศ. 2500 จอมพล ป. พยายามสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับตัวเองโดยการจัดให้มีพรรคการเมือง และการเลือกตั้งขึ้น เพื่อคานอำนาจพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ (ทักษ์ เกลิมเตียรณ, 2552, หน้า 105) โดยจอมพล ป. จัดให้มีพรรคการเมืองในประเทศไทยเหมือนต่างประเทศ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติพรรคการเมืองนำเข้าสู่สภาและได้รับอนุมัติให้ประกาศใช้ รวมไปถึงจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมาใหม่ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขต ถือเกณฑ์ราษฎรหนึ่งแสนห้าหมื่นคน มีผู้แทนได้หนึ่งคน ซึ่งทั่วทั้งประเทศมีผู้แทนได้ 160 คน และที่สำคัญการเลือกตั้งครั้งนี้ ผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองซึ่งนับเป็นครั้งแรกของสังคมการเมืองไทย และในครั้งนั้นมีพรรคการเมืองที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 มากมาย แต่มีพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรไม่กี่พรรค กล่าวคือ พรรค

เสริมศักดิ์ นิจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นเลขาธิการพรรค พรรคประชาธิปัตย์ มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรค นายใหญ่ สวัสดิวัต เป็นเลขาธิการพรรค พรรคเสรีธรรม มีนายเทพ โชติณัฐ เป็นหัวหน้าพรรค นายพรชัย แสงซังจ เป็นเลขาธิการพรรค ซึ่งพรรคนี้มีนโยบายพรรคหนักไปทางสังคมนิยม พรรคธรรมาธิปัตย์ มี ร.ต.อ. เปี่ยม บุญยะโชติ เป็นหัวหน้าพรรค นายล้วน เวชชาลีกันนท์ เป็นเลขาธิการพรรค สำหรับพรรคนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งนโยบายของพรรคก็ไม่ได้ต่างไปจากพรรคเสริมศักดิ์ พรรคเสรีประชาธิปไตย มีนายเมธ รัตนประสิทธิ์ เป็นหัวหน้าพรรค นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ เป็นเลขาธิการพรรค ซึ่งพรรคนี้มีนโยบายสังคมนิยมอ่อน ๆ และสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ (ขรรค์ชัย บุนปาน, 2517, หน้า 12-14)

แม้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะพยายามปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการรักษาอำนาจเพียงใด ก็ดูเหมือนจะไม่เป็นผล ปัจจัยความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นตัวเร่งอย่างมีนัยสำคัญนำไปสู่จุดจบของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีอย่างน้อย 5 ประการ ประการที่หนึ่ง การเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ประการที่สอง วิกฤตการณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประการที่สาม คดีลือโกงไม้ ประการที่สี่ การอภิปรายทั่วไปในการประชุมสภาในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2500 และประการสุดท้าย การแตกแยกระหว่างรัฐบาลจอมพล ป. กับจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งข้ออ้างทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวนำไปสู่การยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 นำไปสู่การรวบอำนาจของเครือข่ายอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทั้งระบบในเวลาต่อมา

แม้ว่าหลังปี 2500 การเมืองการปกครองของไทยเป็นการปกครองโดยเผด็จการทหารอย่างเข้มข้นมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าในช่วงต้น และต่อมาได้สืบทอดอำนาจยังกลุ่มจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการยกเลิกพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 ที่มาจากการเลือกตั้งและจัดให้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ขึ้นมาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติแทน มีการปกครองประเทศผ่านมาตร 17 รวมไปถึงมีการอุปถัมภ์กันในระบบราชการอย่างโจ่งแจ้ง ส่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดในสายไปคุมกองกำลังและหน่วยงานที่สำคัญ มีการจัดระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบแนวตั้งอย่างเข้มข้น รวมอำนาจเกือบทุกชนิดเข้าสู่การตัดสินใจของศูนย์กลาง จัดระบบราชการส่วนภูมิภาคเพื่อไว้เป็นฐานรองรับอำนาจของส่วนกลางอย่างเป็นระบบ และได้เข้มแข็งการปกครองท้องถิ่นโดยมีการแต่งตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นทุกประเภทโดยการเสนอชื่อจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อให้กระทรวงมหาดไทยเห็นชอบและแต่งตั้ง

ถึงกระนั้นก็ตามชนชั้นกลางใหม่ในจังหวัดราชบุรีที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่หลัง

ปี 2500 และได้มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงจากเหตุการณ์ในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2500 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นและใช้เป็นกลไกหลักในทางการเมือง เปิดให้มีเสรีภาพในการอภิปรายทางการเมือง และการอภิปรายในด้านอื่น ๆ มีการพูดคุยกันอย่างกว้างขวางในเรื่องการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม การยอมรับความหลากหลายทางสังคม มีการถามหาเรื่องการใช้อำนาจของรัฐตามครรลองของกฎหมาย การบังคับใช้หลักนิติธรรมที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการป้องกันความพยายามใด ๆ ที่จะทำลายเสรีภาพ ยึดทรัพย์สิน หรือละเมิดสิทธิมนุษยชน และการบังคับใช้กฎหมายแก่ราษฎรอย่างเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมไปถึงมีการอภิปรายถึงประเด็นเสรีภาพในการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ของราษฎร เช่น การตีพิมพ์ การแจกจ่าย และการพูดคุย สื่อมวลชนมีความเป็นอิสระ กระแสดังกล่าวก่อตัวขึ้นอย่างเงียบ ๆ ในระบบการเมืองแบบปิด

ชนชั้นกลางใหม่ในจังหวัดราชบุรีที่เป็นพ่อค้า ข้าราชการ และอื่น ๆ ที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ได้เข้ามาตั้งรกรากและหัวนาค้นกล่าววัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยขึ้นในหลายท้องที่และหลายสถาบัน ข้าราชการสายครูเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดังกล่าว เห็นได้จากคำบอกเล่าของนวม ห่วงทอง (สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2555) ว่า “หลังจบการศึกษาจากวิทยาลัยฝึกหัดครูอาชีพศึกษา มารับราชการที่โรงเรียนการช่างราชบุรี ในปี พ.ศ. 2502 ได้ออกไปพูดหน้าเสาธงเกือบทุกวันเพื่อสอนให้นักศึกษาเข้าใจถึงกระบวนการของการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีการพูดคุยถึงคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดี พรรคการเมือง กระบวนการเลือกตั้งที่สอดคล้องกับระบอบดังกล่าว รวมไปถึงมีการพูดถึงเรื่องสิทธิและความเสมอภาคกันทางกฎหมายและในด้านอื่น ๆ มีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดทางการเมืองระหว่างพ่อค้าและข้าราชการในสถาบันต่าง ๆ”

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมนำไปสู่การเรียกร้องประชาธิปไตย และนำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 จะกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติก็ตาม แต่อย่างน้อยก็สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของฝ่ายทหารเพื่อรับบทบาททางการเมืองแบบใหม่ที่ยอมให้มีการเลือกตั้งและมีพรรคการเมืองขึ้นมาอีกครั้ง ในขณะเดียวกันคณะทหารซึ่งเป็นผู้ถือครองอำนาจรัฐโดยการเป็นรัฐบาลได้เริ่มสร้างเครือข่ายโดยการเป็นพันธมิตรทางการเมืองกับนักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพลในส่วนกลางและท้องถิ่น มีการก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นรองรับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่แสดงถึงความชอบธรรมและรองรับการใช้อำนาจ

แน่นอนว่าการคลี่คลายทางการเมืองในระดับชาติเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการก่อให้เกิดแรงผลักดันให้มีการยอมรับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและพรรคการเมืองเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนขึ้นในจังหวัดราชบุรี แต่ก็เป็นที่น่าพอใจว่าเรื่องดังกล่าว

มิใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบตัวแทน เหตุปัจจัยด้านอื่น ๆ ก็มีผลอยู่มีใช่น้อย เช่น ด้านการคมนาคมที่สะดวกขึ้น การไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารเข้าสู่การรับรู้ประชาชนมากขึ้น การเติบโตทางเศรษฐกิจสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพและวิธีการทำมาหากินก็เป็นเหตุปัจจัยหนึ่ง การขยายตัวของสถาบันการศึกษาระดับอุดมที่เกิดขึ้นหลายแห่งในภูมิภาคตะวันตก ซึ่งสถาบันดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเพาะบ่มบุคลากรที่มีวิญญานประชาธิปไตยออกมารับใช้สังคมเป็นจำนวนมาก ซึ่งต่อมากลุ่มบุคคลดังกล่าวมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในการผลักดันให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบตัวแทนขึ้นในจังหวัดราชบุรี ในขณะที่ฝ่ายอำนาจราชการที่อยู่ภายใต้ปีกของนายทหารระดับสูงก็ก่อรูปขึ้นในจังหวัดราชบุรีเช่นกัน

เครือข่ายอำนาจจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร

จากเหตุการณ์รัฐประหารแบบสายฟ้าแลบของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ส่งผลศูนย์กลางอำนาจของเครือข่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อวสานลงอย่างสิ้นเชิง โดยจอมพล ป. หนีออกไปต่างประเทศขอลี้ภัยที่ประเทศเขมร ต่อมาย้ายไปอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น และได้ถึงอสัญกรรมที่นั่นในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2507 ส่วนพลตำรวจเอกเผ่าถูกเนรเทศไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และได้ถึงแก่อสัญกรรมที่นั่นในเวลาต่อมา หลังจากนั้นเครือข่ายอำนาจของจอมพล ป. ถูกกีดกันหรือไม่ก็ถูกลดอำนาจไปอยู่ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ และจากการสูญเสียอำนาจของเครือข่ายจอมพล ป. ส่งผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก้าวขึ้นมามีอำนาจทางการเมืองแต่เพียงผู้เดียว และนำประเทศสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง (พีระพงษ์ สิทธิอมร, 2549, หน้า 130) ในระยะเวลาดังกล่าว

เหตุการณ์ภายหลังการทำรัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500 คณะทหารได้ยกเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 และแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 จำนวน 121 คน ขึ้นมาทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และทางคณะทหารได้เชิญนายพจน์ สารสิน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทางอเมริกาและเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และให้จัดการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรม สำหรับการเลือกตั้งในครั้งนั้นมีการตื่นตัวทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยประชาชนมาใช้สิทธิมากถึงร้อยละ 57 พรรคการเมืองที่ได้การเลือกตั้งประกอบไปด้วย พรรคสหภูมิที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ 45 เสียง พรรคประชาธิปัตย์ 39 เสียง พรรคเสรีธรรม ได้ 6 เสียง และที่ไม่สังกัดพรรคซึ่งเป็นเครือข่ายการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามเดิม ได้ 58 เสียง ซึ่งในจำนวนนั้นมีเครือข่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในจังหวัดราชบุรี ถึง 2 ท่าน ประกอบไปด้วย นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ และนายปฐม โปธิแก้ว การสิ้นสุด

อำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นำไปสู่การสลายตัวของเครือข่ายอำนาจที่นำโดยนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ในเวลาต่อมา

ต่อมาเมื่อมีการรัฐประหารขึ้นอีกครั้ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การรัฐประหารครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม และกลุ่มราชครูสิ้นสุดอำนาจลงเท่านั้น หากยังหมายถึงการจบสิ้นของนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมอีกด้วย การขึ้นมำดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพลสฤษดิ์ในครั้งนั้นได้นำไปสู่การแซ่แข็งทางการเมืองมาอย่างน้อยจนถึงปี พ.ศ. 2511 นอกจากนั้นแล้วยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากเดิมของประเทศไปสู่แนวทางเสรีนิยมอย่างเต็มตัว (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2546, หน้า 49) ปี พ.ศ. 2503 จอมพลสฤษดิ์ได้รื้อฟื้นนโยบายส่งเสริมการลงทุนขึ้นใหม่อีกครั้ง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์, 2527, หน้า 383) โดยนำพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 กลับมาใช้ใหม่ หลังจากนั้นก็ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 และจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เปิดโอกาสและส่งเสริมให้เอกชนในประเทศและต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2546, หน้า 48) โดยให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ มากมาย เช่น การลดหย่อนภาษีชนิดต่าง ๆ การยกเว้นภาษีนำเข้าสำหรับเครื่องจักร อุปกรณ์ และวัตถุดิบที่นำมาใช้ในโรงงาน ยกเว้นภาษีเงินได้ 5 ปี ยกเว้นภาษีการค้าสำหรับอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออก ขอมให้ผู้ลงทุนส่งทุนและกำไรออกนอกได้โดยเสรี ขอมให้ซื้อที่ดินในประเทศไทย การเพิ่มกำแพงภาษีให้กับอุตสาหกรรมที่เปิดใหม่ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์, 2527, หน้า 391) ต่อมาประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2505, 2508 และ 2511 นอกจากนั้นแล้วยังกำหนดนโยบายกตราคาอาหารให้อยู่ในระดับต่ำ เพื่อควบคุมค่าครองชีพให้อยู่ในระดับต่ำจะได้เอื้อแก่การลงทุนของภาคเอกชน (ติรณ โง้วศิริมณี, 2525, หน้า 77)

ปี พ.ศ. 2504 จอมพลสฤษดิ์ยังได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ด้วยเป้าหมายที่จะสร้างประเทศในด้านอุตสาหกรรม มีการดำเนินนโยบายในลักษณะทุนนิยม มีการระดมทุนจากภาคเอกชนทั้งในและนอกประเทศให้เข้ามาลงทุนและตั้งโรงงานอุตสาหกรรม และรัฐเองก็ได้ทุ่มงบประมาณในการก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า ประปา การโทรคมนาคม (สมชาย ภคภาสวิวัฒน์, 2547, หน้า 15) การทุ่มเทพรพยากรในการก่อสร้างถนน และทางหลวงเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัด ในปี พ.ศ. 2492 ทางหลวงชั้นหนึ่งมีระยะทางเพียง 845 กิโลเมตร เพิ่มขึ้นเป็น 8,100 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2502 และสร้างเขื่อนต่าง ๆ จำนวนมากเพื่อสร้างพลังงานไฟฟ้าสำรองไว้สำหรับภาคอุตสาหกรรม (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2546, หน้า 51)

การเกิดขึ้นของสงครามอินโดจีนเมื่อ พ.ศ. 2508 ไทยได้กลายเป็นฐานทัพของ สหรัฐอเมริกาในการทิ้งระเบิดในเวียดนามและประเทศลาว สหรัฐอเมริกา เองมีทหารของตนกว่า ห้าหมื่นคนในประเทศไทย จาก พ.ศ. 2494 สหรัฐอเมริกาได้ทุ่มความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารให้กับไทยอย่างมหาศาล ดังจะเห็นได้จากตัวเลขเหล่านี้ คือ ความช่วยเหลือทางด้านการทหารระหว่างปี พ.ศ. 2494-2514 เป็นเงิน 935 ล้านดอลลาร์ ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างปี พ.ศ. 2493-2520 เป็นเงิน 650 ล้านดอลลาร์ นอกจากนั้นยังมีเงินลักษณะอื่น ๆ เช่น การให้เงินกองทัพไทยเพื่อซื้ออาวุธ 760 ล้านดอลลาร์ ให้เงินทหารไทยไปช่วยรบที่เวียดนาม 200 ล้านดอลลาร์ สร้างสนามบินอุตะเถา 205 ล้านดอลลาร์ และเงินจากทหารอเมริกันที่รบในเวียดนามที่เข้ามาพักผ่อนในไทยและใช้จ่ายเงิน 850 ล้านดอลลาร์ ซึ่งรวมเป็นเงินถึง 3,500 ล้านดอลลาร์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2537, หน้า 96)

ผลของการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมเสรีและการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจและการทหารของสหรัฐอเมริกาต่อรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์วงศ์ถาวร เป็นผลให้เศรษฐกิจไทยเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ หลายประการ (ศิริณ ไกรศิริมณี, 2525, หน้า 77-91) ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการผลิต กล่าวคือ ผลผลิตในภาคเกษตร เมื่อคิดเป็นสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติมีความสำคัญลดลง ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาคอุตสาหกรรมเองก็เปลี่ยนจากภาคอุตสาหกรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่แปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร ป่าไม้ และเหมืองแร่ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น โรงสี โรงเลื่อย การทอผ้าในครัวเรือน มาเป็นอุตสาหกรรมสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ธนาคารพาณิชย์กลายเป็นกิจการที่มั่นคงใหญ่โตขึ้น และในช่วงเวลาดังกล่าวอุตสาหกรรมสิ่งทอาก็กลายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ ซึ่งเดิมเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นอุตสาหกรรมผลิตเพื่อส่งออก ในภาคเกษตรเองก็มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากสินค้าน้อยชนิด เช่น ยางพารา ข้าว มาเป็นมากขึ้น เช่น ข้าวโพด ข้าว มันสำปะหลัง ปอแก้ว และพืชไร่อื่น ๆ

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2515 ประเทศไทยมีระดับการค้าที่สูงขึ้นกว่าเดิมเป็นอย่างมาก ในด้านสินค้าส่งออกโครงสร้างของการส่งออกก็เปลี่ยนไปจากการส่งออกสินค้าเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ยางพารา ดิบูก ไม้สัก มาเป็นสินค้ามากขึ้นเป็น ข้าวโพด ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปอแก้ว ดิบูก สัตว์น้ำ สิ่งทอ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ พืชเชิงเดี่ยวที่เกิดขึ้นใหม่อย่าง ข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง นั้นผลิตเพื่อส่งออกอย่างเดียว ในด้าน

การนำเข้าสินค้าก็ได้เปลี่ยนโครงสร้างไปเป็นอย่างมาก จากเดิมที่เคยนำเข้าสินค้าประเภทสำเร็จรูปเข้ามาเป็นส่วนใหญ่ มาเป็นสินค้านำเข้าประเภททุน และวัตถุดิบ หรือกึ่งสำเร็จรูป ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อขายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ อุตสาหกรรมที่ขยายตัวในช่วงนี้เป็นอุตสาหกรรมอุปโภคและบริโภคเป็นส่วนใหญ่

3. การเปลี่ยนแปลงภาคเกษตร ในช่วงปี พ.ศ. 2503-2515 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งในอันที่จะส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยพยายามกดภาคเกษตรไว้ด้วยนโยบายราคาผลผลิต และราคาปัจจัยการผลิต การลงทุนในภาคเกษตรของรัฐบาลมีสัดส่วนที่ต่ำ ผลก็คือภาคเกษตรไม่สามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตต่อไร่ได้ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรยังอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ ร้อยละ 3 ต่อปี ดังนั้นการขยายผลผลิตจึงเป็นลักษณะการขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่อุตสาหกรรม ปุ๋ยเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมรัฐบาลจึงตั้งกำแพงภาษีช่วย เป็นผลให้ราคาปุ๋ยในประเทศไทยแพงที่สุดในทวีปเอเชีย

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพและการจ้างงาน แม้ว่ากิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมจะมีการขยายตัวค่อนข้างสูง แต่ก็ไม่สามารถจะรับแรงงานได้เพียงพอกับอัตราการเพิ่มขึ้นของแรงงาน ในขณะที่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคเกษตรได้ลดลงอย่างรวดเร็ว แต่สัดส่วนของประชากรของภาคเกษตรก็มีได้ลดลงในอัตราเดียวกัน อย่างไรก็ตามแรงงานภาคเกษตรก็อพยพเข้าไปสู่เมืองใหญ่และกรุงเทพมหานครเพื่อไปเป็นแรงงานรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการมากขึ้น

5. การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมานั้น การทุ่มเททรัพยากรของภาครัฐบาลในกิจกรรมพื้นฐานรวมทั้งนโยบายส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการขยายตัวของสถาบันการเงิน ล้วนแล้วแต่เป็นไปในลักษณะที่ทำให้กรุงเทพฯ และปริมณฑลเกิดการขยายตัวทั้งสิ้น เป็นผลให้ประชากรของกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี

6. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกระจายรายได้ เนื่องจากลักษณะการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นไปในทิศทางที่มุ่งเน้นส่งเสริมในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ เป็นผลให้ความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น โดยเฉพาะระหว่างคนเมืองกับคนชนบท ซึ่งคนส่วนใหญ่อยู่ในชนบท แต่มีผลผลิตเพียง 1/3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของชาติ ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนเมืองกับคนชนบทจึงเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง การกระจายรายได้ก็ยังเลวลง กล่าวคือ ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนยิ่งห่างกันมากขึ้น คนรวยก็ยิ่งรวยมากจนจนก็ยิ่งจนลง และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากมายนี้เอง เป็นสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่

การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการบริโภคของทั้งสังคมชนบทและสังคมเมือง ซึ่งผลกระทบต่อชีวิตเป็นอย่างมาก

7. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และการเมือง กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นส่งผลให้แบบแผนในการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไป การดำเนินกิจกรรมทางสังคมที่เป็นแบบสังคมดั้งเดิมที่มีลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การยอมรับตัวบุคคลที่เคยมีเกณฑ์เรื่อง การเสียดสีเพื่อส่วนรวม และเกณฑ์ความอาวุโส เปลี่ยนมาเป็นยอมรับความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือการยอมรับคนรวยนั่นเอง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองจากที่เคยนิยมเรื่องคุณงามความดี กลับกลายเป็นนิยมเงินตรา

นอกจากประเด็นที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2537, หน้า 96) ยังชี้ให้เห็นเพิ่มเติมถึงการขยายตัวของระบบการศึกษาเพื่อสร้างคนเข้าสู่ระบบทุนนิยม มหาวิทยาลัยเดิมเพียง 4 แห่ง ใน พ.ศ. 2504 ได้ขยายเป็น 15 แห่งในปี พ.ศ. 2515 วิทยาลัยครูเพิ่มขึ้นเป็น 36 แห่งทั่วประเทศ พร้อมกับเปิดวิทยาลัยด้านอาชีวศึกษาขึ้นทั่วประเทศ สำหรับจำนวนนักเรียนนักศึกษา ผาสุก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 382) ชี้ให้เห็นว่าใน พ.ศ. 2504 มีเพียงหมื่นห้าพันคนทั่วประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นหนึ่งแสนคนในปี พ.ศ. 2515 นักเรียนนักศึกษาเหล่านี้เมื่อจบการศึกษาไปประกอบอาชีพทำงานในสำนักงาน เป็นเสมียน และอื่น ๆ ซึ่งเป็นชนชั้นกลางใหม่ที่ไวต่อข้อมูลข่าวสาร

การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาทั้งหมดทั้งปวง ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์ (2546, หน้า 380-382) ได้สรุปว่าเป็นเหตุปัจจัยให้ประชาชนผูกโยงเข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างแนบแน่น การทำมาหากินและแบบแผนการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาตลาดเสียเป็นส่วนใหญ่ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองที่สาเหตุหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการย้ายฐานอำนาจทางการเมืองซึ่งเดิมเคยอยู่ที่ฝ่ายข้าราชการพลเรือนชั้นสูง และทหาร ไปอยู่ที่กลุ่มไคตลาดซึ่งมีนายทุน พ่อค้า นักธุรกิจเป็นตัวแทน ซึ่งเดิมทีนายทุน พ่อค้า นักธุรกิจต้องอาศัยอิทธิพลของระบบราชการและทหารทำธุรกิจของตนโดยไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ซึ่งในช่วงหลังนี้เริ่มปรับเปลี่ยนบทบาท รวมไปถึงขนาดของธุรกิจใหญ่โตและมั่นคงขึ้นยากที่จะถูกทำลายลงด้วยการปฏิบัติของข้าราชการ หรือนักการเมืองได้ กลุ่มนายทุน พ่อค้า นักธุรกิจต่าง ๆ เริ่มกลายเป็นศูนย์กลางใหม่ทางการเมืองอีกแหล่งหนึ่งที่เริ่มท้าทายอำนาจกับกลุ่มข้าราชการพลเรือนระดับสูง และกลุ่มทหาร ซึ่งทางฝ่ายทหารเองก็เข้าใจ และเริ่มมีการปรับตัวในการสร้างเครือข่ายพันธมิตรในลักษณะที่เท่าเทียมกันมากขึ้นกับนักธุรกิจ นายทุนอุตสาหกรรมและอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้วเมื่อภาคเศรษฐกิจเกิดปัญหา กลุ่มธุรกิจเอกชนก็เริ่มตั้งข้อสงสัยกับระบบการเมืองที่ผูกขาดโดยข้าราชการชั้นสูงมากยิ่งขึ้น เรื่องดังกล่าวข้างต้นเมื่อผนวกพร้อมกับปัญหาการเล่นพรรคเล่นพวกใน

การบริหารราชการ และการขัดแย้งกันเองของกลุ่มนายพล นำไปสู่การเรียกร้องให้ทหารฟื้นฟูระบบรัฐสภาซึ่งถูกยกเลิกไปตั้งแต่ พ.ศ. 2501

การเปลี่ยนแปลงและความกดดันดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน รัฐธรรมนูญฉบับนี้เริ่มร่างตั้งแต่ พ.ศ. 2504 และร่างเสร็จเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 เนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 ยังคงกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ โดยฝ่ายบริหารไม่จำเป็นต้องมาจากสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลบริหารประเทศได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากสภา รวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีแบ่งออกเป็น 2 สภา กล่าวคือ มีสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา โดยวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง ซึ่งมีจำนวนสามในสี่ของสภาผู้แทนราษฎรและมีอำนาจเท่ากับสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือ มีอำนาจในการเสนอร่างกฎหมาย รวมไปถึงการขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ นอกจากนั้นแล้วรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังจำกัดบทบาทของสภาผู้แทนราษฎรในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายบริหาร เห็นได้จากการที่จะลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ จะต้องมียกเว้นกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภา ในขณะที่ยังฝ่ายบริหารนั้นมีสิทธิในการยุบสภาได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511)

แน่นอนว่าเมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 ก็จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ กำหนดให้กองทัพมีอิทธิพลเหนือวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรี ดังนั้นจึงมีอิทธิพลเหนือสภาผู้แทนราษฎร โดยปริยาย ด้วยเหตุผลที่ว่า การก่อตั้งพรรคการเมือง แม้ว่าจะก่อตั้งได้แต่ต้องผ่านกระบวนการจดทะเบียนที่สลับซับซ้อนเพื่อให้ผู้มีอำนาจ และเป็นเหตุผลให้ผู้สมัครในการเลือกตั้งทั่วไปต้องสังกัดพรรคเดียวกับผู้มีอำนาจ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 381) และจากสาเหตุนี้เองเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้มีอำนาจ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร ได้ก่อตั้งพรรคสหประชาไทยขึ้นใน พ.ศ. 2512 โดยรวบรวมเอาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และนักธุรกิจที่ใกล้ชิด เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกจำนวนมาก ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัย จะกล่าวถึงเฉพาะบุคคลที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร นายพจน์ สารสิน พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงษ์ พลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ นายทวี กลิ่นประทุม และเครือข่ายที่ได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคสหประชาไทยขึ้น ในเครือข่ายอำนาจของจอมพลถนอม กิตติขจร มีบุคคลสำคัญที่อยู่ในโครงสร้างอำนาจของจังหวัดราชบุรีอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน คือ นายทวี กลิ่นประทุม

การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ภายใต้ระบอบการปกครองที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้น มีการยอมรับวิธีการเข้าสู่อำนาจและการสืบทอดอำนาจโดยสันติผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้คนส่วนใหญ่ที่เป็นเจ้าของอำนาจมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อ

กำหนดชะตาชีวิตของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วประเด็นที่สำคัญต่อมา คือ เรื่องพื้นที่การเลือกตั้ง ซึ่งในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 กำหนดให้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง กล่าวคือ แต่ละจังหวัดต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อตัวแทนของประชาชน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสัดส่วนจำนวนประชากรของจังหวัดนั้น ๆ และด้วยเหตุผลดังกล่าวพรรคสหประชาไทยที่มีจอมพลถนอมเป็นหัวหน้าพรรคอยู่ก็เริ่มมีการปรับบทบาทและมีการขยายเครือข่ายที่เคยสถิตอยู่ตรงศูนย์กลางหรือกรุงเทพฯ ขยายออกสู่จังหวัดอื่น ๆ สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้จะวิเคราะห์ให้เห็นเฉพาะการก่อรูปของเครือข่ายอำนาจภายใต้การอุปถัมภ์ของจอมพลถนอมประภาสในพื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยมีนายทวิช กลิ่นประทุม เป็นบุคคลสำคัญของเครือข่าย

นายทวิช กลิ่นประทุม เกิดที่ปากคลองตลาดเขตบางซื่อกรุงเทพมหานคร เรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนอินทรีศึกษา และจบชั้นมัธยมที่โรงเรียนโยธินบูรณะ ต่อมาย้ายไปอาศัยอยู่กับ พลโทเวก เขียวเวช ผู้เป็นลุง จากนั้นได้เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนพาณิชยการวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้สอนวิชาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ปรัชญาชีวิต รวมทั้งวิธีการคบค้าสมาคม วิธีการปกครอง วิธีการบริหาร และภาษาต่างประเทศ โดยมีพระยาสารศาสตรพลชั้นเป็นผู้ดำเนินการ หลังเรียนจบหลักสูตรแล้วนายทวิช ได้เข้าทำงานกับบริษัท สินสยาม จำกัด ในตำแหน่งพนักงานนำเข้าส่งออกสินค้าชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะรถยนต์ และได้ฝึกฝนเรียนรู้วิชาชิปปิงจากบริษัทสินสยามจนมีความเชี่ยวชาญ แต่เนื่องจากการหักเหของชีวิต นายทวิช ได้ลาออกจากการเป็นพนักงานของบริษัท สินสยาม มาช่วยธุรกิจการเดินรถของครอบครัวที่ตั้งรกรากการทำธุรกิจอยู่ที่จังหวัดร้อยเอ็ด หลังจากช่วยทางครอบครัวประกอบอาชีพการเดินรถอยู่ระยะหนึ่ง ซึ่งธุรกิจไม่ค่อยราบรื่นมากนัก ต่อมาจึงย้ายมาทำงานในอาชีพชิปปิงอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ได้เข้าร่วมงานกับบริษัทพาณิชยการแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นบริษัทในเครือเดียวกันกับบริษัทเดอเกรมอนด์แห่งประเทศฝรั่งเศส

ความรู้ในวิชาเศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา ปรัชญาชีวิต รวมทั้งวิธีการคบค้าสมาคม วิธีการปกครอง วิธีการบริหาร และภาษาต่างประเทศ จากโรงเรียนพาณิชยการวิทยาลัย บวกกับประสบการณ์จริงในฐานะเจ้าของกิจการเดินรถ รวมไปถึงการได้ฝึกปรือความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในอาชีพชิปปิง จาก 2 บริษัทชั้นนำข้างต้น นำไปสู่การก่อตั้งบริษัทเทรลเลอร์ทรานสปอร์ต (Trailer Transport Limited Partnership) โดยดำเนินกิจการเกี่ยวกับการขนย้ายเครื่องมือหนัก เช่น รถแทรกเตอร์ รถเกรด และเครื่องหนักอื่น ๆ นอกจากนั้น นายทวิช ยังเป็นประธานกรรมการบริษัท ที.เค.ที. คอร์ปอเรชั่น จำกัด แห่งเมืองลอสแอนเจลิส สหรัฐอเมริกา รวมไปถึงการดำรงตำแหน่งเป็นนายกสมาคมชิปปิงแห่งประเทศไทย และเป็นผู้ริเริ่มหลักสูตรการจัดอบรมวิชาชิปปิง (อนุสรณ์งานศพนายทวิช กลิ่นประทุม, 2549)

การขยายตัวของเศรษฐกิจในภาคนำเข้าส่งออกเป็นผลบวกต่อการสะสมทุน และผลักดันให้นายทวิช ขึ้นเป็นนักธุรกิจขนส่งและนำเข้าส่งออกกระดืบแนวหน้าของประเทศ และเป็นที่แน่นอนเช่นกันว่าการสะสมทุนในช่วงเวลาดังกล่าวต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับชนชั้นนำทางอำนาจ ในโครงสร้างอำนาจระดับชาติอยู่เป็นอย่างมาก นักธุรกิจต้องเข้าหาผู้มีอำนาจเพื่อจะได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ ในขณะเดียวกันนักธุรกิจก็ต้องตอบแทนผู้มีอำนาจด้วยการสนับสนุนทางการเงิน หรือการให้ถือหุ้นสม การเชิญมาเป็นที่ปรึกษา หรือเป็นกรรมการบริษัท ซึ่งการแลกเปลี่ยนประโยชน์ลักษณะดังกล่าวเป็นพันธะการ (Interdependent) ที่นำไปสู่ความสัมพันธ์เหนียวแน่น (Interlocking) ระหว่างผู้มีอำนาจซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์กับนักธุรกิจผู้รับอุปถัมภ์ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 153-154) ซึ่งนายทวิชก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวกับกลุ่มของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร โดยการเชื่อมสัมพันธ์ผ่านเพื่อนร่วมอาชีพอย่างนายจรูญ วัฒนากร ที่มีภรรยาเป็นเพื่อนกับคุณหญิงไสว จารุเสถียร การเชื่อมโยงข่ายธุรกิจนำเข้าส่งออกเข้ากับเครือข่ายอำนาจราชการในลักษณะอุปถัมภ์ดังกล่าวเป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นขึ้นระหว่างนายทวิชกับกลุ่มจอมพลถนอม จอมพลประภาส (สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2554) เห็นได้จากการที่นายทวิช ได้รับสัมปทานจากองค์การขนส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) การขนส่งสัมภาระและอุปกรณ์หนักของกองทัพสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นจรวด รถถัง รถลำเลียงกำลังพลรุ่นต่าง ๆ ซึ่งสร้างความมั่งคั่งให้นายทวิชเป็นอย่างมาก (อนุสรณ์งานศพนายทวิช กลั่นประทุม, 2549) การได้รับสัมปทานการขนส่งสินค้าและสัมภาระให้กับหน่วยจัสแมกของทหารอเมริกันทำให้นายทวิช มีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญของศูนย์อำนาจ คือ จอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงษ์ พลอากาศเอกทวิ จุลละทรัพย์ และนักการทูตที่ผันตัวเองเข้าสู่การธุรกิจอย่างนายพจน์ สารสิน นายจรูญ วัฒนากร และ ณ จุดนี้เองนายทวิชถูกผนวกเข้าไปอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของเครือข่ายจอมพลถนอมและจอมพลประภาสอย่างแนบแน่น

การก่อรูปเครือข่ายอำนาจภายใต้การอุปถัมภ์ของจอมพลถนอมในจังหวัดราชบุรี สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2553) เล่าว่า “เริ่มต้นจากจอมพลประภาส จารุเสถียรได้โทรศัพท์ถึงตน เพื่อชักชวนให้เข้าเป็นสมาชิกพรรคสหประชาไทย หลังจากนั้นไม่นานพลอากาศเอกทวิ จุลละทรัพย์ ในฐานะเลขาธิการพรรคสหประชาไทยได้รับประทานอาหารกับตน และในการรับประทานอาหารมีอดังกล่าว พลอากาศเอกทวิ จุลละทรัพย์ ได้มีการฝากฝังให้ตนช่วยเป็นที่เลี้ยงดูแลนายทวิช กลั่นประทุม ซึ่งจอมพลถนอมต้องการให้มาลงรับสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรีโดยขอให้ร่วมทีมกับตน ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่”

นายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ยังเล่าต่อไปว่า (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553)

“หลังจากนั้นไม่นานจอมพลประภาส จารุเสถียร ได้โทรศัพท์ถึงตนอีกครั้ง เพื่อฝากนายจรูญ วัฒนากร ซึ่งนายจรูญนั้นเดิมมีบ้านเกิดอยู่อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี ต่อมาประสบผลสำเร็จในการทำธุรกิจ Import-Export และเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงมากคนหนึ่ง นอกจากการเป็นนักธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จแล้วนายจรูญยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเทศมนตรี นครกรุงเทพฯ รวมไปถึงภรรยาของนายจรูญนั้นยังเป็นเพื่อนสนิทกับคุณหญิงไขว้ จารุเสถียร ภรรยาจอมพลประภาส ซึ่งจอมพลประภาสมีความต้องการที่จะให้นายจรูญ มาเป็นผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรในจังหวัดราชบุรีในสังกัดพรรคสหประชาไทย ร่วมทีมกับตน และนายทวิช กลิ่นประทุมอีกคน ซึ่งตนก็ตอบตกลงและจะช่วย และได้ร่วมทีมหาเสียงกันในช่วงแรก”

จากการบอกเล่าของ สุชาติ อำนวยจอร์ (สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2555) ว่า “นางเหรียญ โพธิ์แก้ว เล่าให้ฟังว่าการมาลง ส.ส.ราชบุรีของนายทวิชนั้น เกิดจากการชักชวนท่านรัฐมนตรีปฐุม เพราะท่านเห็นว่าเป็นคนใกล้ชิดกับจอมพลถนอม” ทำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการบอกเล่าของ สมศักดิ์ รัตนมุง (สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2555) ว่า “คุณอนุชธรรมบอกว่าคุณอดิษฐ์รัฐมนตรีปฐุม โพธิ์แก้ว เป็นคนชักชวนให้นายทวิชมาลง ส.ส.ที่จังหวัดราชบุรี และให้ตนมาช่วยนายทวิชหาเสียงที่อำเภอดำเนินสะดวก” นอกจากนั้นสุชาติ อำนวยจอร์ ยังเล่าว่า (สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2555) “นายทวิชเมื่อตัดสินใจมาลง ส.ส.จังหวัดราชบุรี ก็พยายามติดต่อกับนายจรูญ ซึ่งเป็นเพื่อร่วมอาชีพเพื่อชักชวนเข้าทีมเพื่อมาลงรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรีด้วยกัน เพราะเห็นว่านายจรูญเป็นคนพื้นเพเดิมจังหวัดราชบุรี แต่ไม่ได้รับการตอบรับจากนายจรูญ ดังนั้นนายทวิชจึงไปปรึกษาวางแผนการเลือกตั้งกับนายปฐุม ต่อมานายปฐุมก็ให้นางเหรียญ โพธิ์แก้ว ซึ่งเป็นภรรยาพานายทวิชมาแนะนำมาให้รู้จักกับนายหมง มีพานิชย์ ซึ่งนายหมงเป็นพี่ชายแท้ ๆ ของตน และเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่เคยมีประสบการณ์และช่วยวางแผนการเลือกตั้งจน นายทวิชได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดราชบุรีครั้งแรกในสังกัดพรรคสหประชาไทย ในปี พ.ศ. 2512 นายสุชาติยังเล่าต่อไปว่า หลังจากมีการทาบทามจากนายปฐุมแล้ว นายหมงก็เริ่มมีการวางแผน เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนมีมวลชนอยู่จำนวนมาก การจัดฉากแสดงพลังมวลชนในครั้งนั้นเป็นความคิดที่แหลมคมเป็นอย่างมากของนายหมง เพราะนายหมง ได้อาศัยสถานการณ์ที่เป็นวิกฤติของประเทศไทยมาเป็นข้อกล่าวอ้างในการจัดตั้งมวลชน กล่าวคือ สถานการณ์ของประเทศในตอนนั้นสิ่งที่ประชาชนทุกพื้นที่กลัวมากที่สุดก็คือ การที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ นายหมง จึงได้อาศัยสถานการณ์ดังกล่าวจัดตั้งชมรมลูกเสือชาวบ้านผู้รักชาติขึ้น โดยโฆษณาชวนเชื่อว่า “ใครเข้ามาอยู่ร่วมชมรมลูกเสือชาวบ้านผู้รักชาติจะปลอดภัยจากข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์” การระดมมวลชนในครั้งนั้นของนายหมง จึงประสบผลสำเร็จและสร้างความประทับใจให้นายทวิชเป็นอย่างมาก

มาก หลังที่นายทวิชมาถึงสถานที่นัดพบนายหมงก็ขึ้นปราศรัยกับชาวบ้าน และแนะนำกับชาวบ้านว่านายทวิชจะมาลงรับสมัครเลือกตั้งเป็น ส.ส.ของชาวจังหวัดราชบุรี และเป็นความหลักแหลมเป็นอย่างมากของนายหมงอีกครั้งหนึ่ง ที่อาศัยสถานการณ์เพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกันทางการเมือง (Political Consensus) ของผู้มาชุมนุม กล่าวคือ นายหมง ได้เชิญให้นายทวิชขึ้นปราศรัยบนเวทีและนายหมงได้สร้างเงื่อนไขที่นำไปสู่การสร้างสัญญาประชาคม (Social Contract) โดยนายหมงสอบถามนายทวิชบนเวทีว่าถ้าเป็นผู้แทนฯ แล้วชาวบ้านจะได้อะไร เป็นโอกาสดีที่นายทวิชได้ประกาศเจตนารมณ์ของตน โดยให้สัญญากับผู้มาชุมนุมว่าเงินเดือนทุกบาททุกสตางค์ที่เป็นเงินเดือน ส.ส. นายทวิชจะไม่ขอรับ โดยจะมอบเงินดังกล่าวกลับไปเป็นเงินพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นหลักประกันว่านายทวิชทำจริงและชาวบ้านจะไม่โดนหลอกลวงนายหมงจึงให้นายทวิชลงนามในสัญญากับชาวบ้าน โดยนาวาเอกแสง บุญยัง ซึ่งเป็นนายส่วนตัวของนายทวิชเป็นคนร่างสัญญาดังกล่าว”

การสร้างเครือข่ายของนายหมง (เก็ก อำนวย, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2555) เล่าว่า “การช่วยนายทวิชหาเสียงนั้น นายหมงเริ่มจัดฉากสร้างสถานการณ์ โดยเช่ารถสามล้อถีบ รถสองแถว รถรับจ้างทุกชนิดที่มีอยู่ในจังหวัดราชบุรี มาติดป้ายร่วมกระบวนแห่นายทวิช จากอำเภอบ้านโป่ง ผ่านอำเภอโพธาราม อำเภอเมือง ไปสิ้นสุดที่อำเภอปากท่อ โดยเชิญข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน กลุ่ม และชมรมต่าง ๆ ซึ่งนายหมงใช้ชมรมลูกเสือชาวบ้านผู้รักชาติเป็นแกนหลักในการร่วมกระบวนแห่ดังกล่าว โดยเน้นสื่อมวลชน การจัดกิจกรรมทางการเมืองในครั้งนั้นปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นข่าวนายทวิช โด่งดังไปทั่วประเทศ สร้างความสนใจให้กับหลายฝ่ายเป็นอย่างมาก รวมถึงนายเจริญ วัฒนากูร เทศมนตรีนครกรุงเทพฯ ในขณะนั้น”

หลังจากที่นายทวิชได้เป็นที่รู้จักและเป็นนิมของชาวราชบุรีแล้ว สุชาติ อำนวย (สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2555) เล่าว่า “นายเจริญ ได้ติดต่อมายังนายทวิชเพื่อขอร่วมทีมลงรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับนายทวิช แต่ก็เกิดการบ่ายเบี่ยงโยนกันไปโยนกันมาระหว่างนายหมงกับนายทวิช เมื่อนายเจริญไปหานายทวิชก็บอกให้ไปถามนายหมงพอนายเจริญไปหานายหมง นายหมงบอกให้ไปถามนายทวิช จนในที่สุดนายเจริญจึงหมดความอดทนหันไปหานายปฐุม โพธิ์แก้ว อดีตรัฐมนตรีและ ส.ส.เก่าจังหวัดราชบุรีหลายสมัยเพื่อขอความช่วยเหลือ หลังจากนั้นนายปฐุมก็ให้นางเหรียญ โพธิ์แก้ว ซึ่งเป็นภรรยา และอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้จัดการทางการเมืองของนายปฐุม นางเหรียญ ได้เรียกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเครือข่ายมาพบ และให้เงินไปซื้อเสียงให้นายเจริญหัวละ 10 บาท ปรากฏการณ์ครั้งนี้นับเป็นหัวเขื่อนนำไปสู่การเมืองแบบเงินตรา (Monetary Politics) ในเวลาต่อมาและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2512 ปรากฏว่า นายเจริญได้คะแนนเป็นอันดับหนึ่ง นายทวิช อันดับสอง และนายวินิจ วังคาล อันดับสาม”

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ. 2512 เป็นการรวมเขตเลือกตั้ง นั้นก็หมายถึงว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนจะต้องออกหาเสียงเลือกตั้งทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรี จังหวัดราชบุรีในช่วงเวลาดังกล่าวการคมนาคมติดต่อกันระหว่างตำบลหรืออำเภอยังค่อนข้างลำบาก เพราะว่าถนนที่เชื่อมต่อระหว่างกันมีน้อย หรือถ้ามีก็เป็นถนนลูกรัง ซึ่งค่อนข้างเป็นหลุมเป็นบ่อซึ่งสร้างความยากลำบากในการสัญจรไปมาเป็นอย่างมาก ดังนั้นการหาเสียงจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก และต้องใช้เวลามาก และจากสาเหตุสำคัญดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การเชื่อมต่อกันระหว่างเครือข่ายการเมืองของพ่อค้าระดับชาติกับเครือข่ายพ่อค้าท้องถิ่นที่พัฒนาตนเองสู่ขุนนาง อย่างกรณีการรวมตัวของนายทวิช กลิ่นประทุม กับนายวินิจ วังดาล

สำหรับนายวินิจ จากการบอกกล่าวของสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ (สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2553) ว่า “นายวินิจเป็นลูกชายของหลวงสิทธิเทพการมีทรัพย์สิน เกือบเศษหนึ่งส่วนสิบของงบประมาณทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2497 หลวงสิทธิเทพการมีทรัพย์สินมากมายทั่วจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะในเขตอำเภอบ้านโป่ง มีที่ดินอยู่บริเวณใจกลางเมือง ริมถนนสายหลัก และริมแม่น้ำน้ำบมหันไร มีธุรกิจการค้าที่สำคัญนับร้อยแห่ง และคนในเครือข่ายเป็นจำนวนมาก”

สำหรับการต่อสู้ทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2512 สมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ (สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2553) เล่าว่า “การเลือกตั้งใน 10 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 จบลงด้วยชัยชนะของนายทุนจากส่วนกลางและพ่อค้าท้องถิ่นที่พัฒนาตนเองสู่ขุนนาง” การเลือกตั้งในครั้งนี้เอง มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเทคนิคในการหาเสียงแบบเก่า และเป็นจุดเริ่มต้นของนักธุรกิจเข้ามาข้องเกี่ยวกับการเมืองในราชบุรี และการเลือกตั้งในครั้งนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงก่อรูปของเครือข่ายใหม่ ซึ่งมีกลุ่มทุนธุรกิจจากส่วนกลางภายใต้การอุปถัมภ์ของทหารกลุ่มใหม่เข้ามาตั้งรกรากในสังคมการเมืองจังหวัดราชบุรี มีใช้เงินในการเลือกตั้งกันอย่างขนานใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มีการแข่งขันกันทุกรูปแบบเพื่อจะเข้าสู่อำนาจทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ได้ การใช้จ่ายซื้อทั้งคนซื้อทั้งพื้นที่ จนผู้สมัครบางรายได้รับฉายาว่าเจ้าบุญทุ่ม และปฏิเสธไม่ได้ว่าชัยชนะของนายทวิชในครั้งนั้นจอมพลถนอมและจอมพลประภาสมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก

การเลือกตั้งในครั้งดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรีมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นข่ายใยกับ โครงสร้างอำนาจส่วนกลางอย่างใกล้ชิด การเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในส่วนกลางขึ้นครั้งใด จะเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรีขึ้นทุกครั้งไป เห็นได้จากแต่เดิมนั้นจังหวัดราชบุรีมีเครือข่ายของจอมพลป. พิบูลสงคราม ยึดโยงเป็นข่ายใยอยู่เต็มพื้นที่ ต่อมาเมื่อเครือข่ายจอมพลถนอม จอมพลประภาส ขึ้นอยู่ส่วนบนส่วนยอดของโครงสร้างอำนาจในระดับชาติ เป็นผลให้จังหวัดราชบุรีมี

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นตาม ก่อรูปเป็นเครือข่ายอำนาจภายใต้การอุปถัมภ์ของ จอมถนอมและจอมพลประภาส

หลังจากนั้นพรรคสหประชาไทย ซึ่งมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรค จอมพล ประภาส จารุเสถียร เป็นรองหัวหน้าพรรค พล.อ.อ.ทวี จุลละทรัพย์ เป็นเลขาธิการพรรค มีคะแนน เสียงมาเป็นอันดับหนึ่ง ต่อมาได้รวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่สังกัดพรรคและพรรคเล็ก ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล โดยมีพลตรีศิริ สิริโยธิน ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น ได้นำความ กราบบังคมทูลฯ โปรดเกล้าแต่งตั้งจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2512

แม้ว่าฝ่ายทหารยังสามารถควบคุมอำนาจการบริหารไว้ได้ แต่การเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านอาชีพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2512 เป็นสะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเริ่มมีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจทางการเมืองในระดับชาติ กลุ่มทุนธุรกิจที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46 ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด นับว่ามากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา อีกร้อยละ 20 มาจาก กลุ่มนักวิชาชีพ เช่น แพทย์ ทนายความ นักหนังสือพิมพ์ และนักการศึกษา เพียงร้อยละ 21 เท่านั้น ที่มีภูมิหลังเป็นข้าราชการหรือทหาร (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546, หน้า 381)

สำหรับการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างทหารกับนายทุนนักธุรกิจ เห็นได้จากการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้ใช้สภาผู้แทนราษฎรเป็นเวทีวิพากษ์วิจารณ์ การปกครองแบบเผด็จการ และมีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจตามแนวทางที่เอกชน เสนอ และยังเรียกร้องให้สภาผู้แทนราษฎรสามารถควบคุมนโยบายของรัฐได้มากขึ้น และมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการร่างพระราชบัญญัติการตัดสินอรรถคดีตาม กฎหมายและร่างพระราชบัญญัติหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นการเพิ่มอำนาจของฝ่ายบริหาร กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวได้เปิดโปงข้อมูลเกี่ยวกับการคอร์รัปชันใน โครงการขนาดใหญ่ เช่น กรณีการรับเหมาก่อสร้างทางหลวงและทุจริตในกรมชลประทาน ซึ่งมีข้อกล่าวหาว่า มีการฉ้อโกงเงินประมาณสี่สิบล้านบาทจากการรับเหมาซื้อปูนซีเมนต์เพื่อก่อสร้างเขื่อน นอกจากนั้นแล้วสภาผู้แทนราษฎรยังได้ยับยั้งพระราชบัญญัติงบประมาณเป็นเวลาหนึ่งปี คัดค้าน ข้อเรียกร้องของกองทัพในการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้ออาวุธ ขณะเดียวกันขอให้รัฐบาลจัดสรรเงิน งบประมาณเพื่อพัฒนาเขตพื้นที่ต่างจังหวัดมากขึ้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคสหประชา ไทยเองก็เรียกร้องให้รัฐบาลจัดสรรเงินพัฒนาให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตจังหวัดต่าง ๆ รายละเอียดล้านบาท นายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ถือครองอำนาจอยู่ในขณะนั้น ไม่คุ้นเคยกับระบบรัฐสภา ซึ่งสร้างความยุ่งยากในการบริหารราชการแผ่นดินให้กับคณะรัฐบาลเป็นอย่างมาก การอภิปราย

งบประมาณในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2514 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะไม่ลงคะแนนเสียงสนับสนุนงบประมาณของทหาร และซึ่งจะไม่ผ่านพระราชบัญญัติงบประมาณของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีจอมพลถนอม กิตติขจร ถึงทางตันในการบริหารราชการแผ่นดินจึงตัดสินใจทำรัฐประหารตนเอง ยกเลิกรัฐธรรมนูญและประกาศยุบสภา (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเกอร์, 2546, หน้า 381)

การทำรัฐประหารตนเองของจอมพลถนอม กิตติขจร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญ ไม่อนุญาตให้มีพรรคการเมืองและไม่ให้มีการชุมนุมทางการเมือง เป็นเหตุผลที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นักศึกษาออกมาประท้วง และไม่ปฏิบัติตามกฎอัยการศึก นอกจากนั้นแล้วยังมีขยายประเด็นไปถึงกรณีที่รัฐบาลขึ้นค่ารถโดยสาร ประท้วงสินค้าญี่ปุ่น ท้ายที่สุดนำไปสู่การจับกุมผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎอัยการศึก และเป็นฉนวนเหตุให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ถูกไล่ออกจากการเป็นนักศึกษาจำนวนถึงเก้าคน โทษฐานเขียนบทความโจมตีการคงอำนาจของผู้นำฝ่ายทหาร นิสิตนักศึกษานับหมื่นคนเข้าร่วมเดินกระบวนเพื่อประท้วงการไล่นักศึกษาออก และเรียกร้องให้นิสิตรัฐธรรมนูญกลับมาใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ ต่อมาในต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 นักศึกษาจำนวนหนึ่งถูกจับในข้อหาแจกใบปลิวเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ รัฐบาลตั้งข้อหาจับกุมและพยายาม โค้นล้มรัฐบาล การประท้วงของนักศึกษาได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายจนมีผู้เข้าร่วมประท้วงนับแสนคน ในช่วงสุดท้ายมีผู้เดินกระบวนร่วมสี่แสนคน ประเด็นการประท้วงขยายไปสู่ข้อเรียกร้องให้ปล่อยตัวนักศึกษาที่ถูกจับกุม เลยกดไปถึงเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่แทนรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร และในที่สุดในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐบาลก็ได้สั่งให้มีการปราบปรามผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง เป็นผลให้นักศึกษาเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวหลายร้อยคน และการเดินขบวนประท้วงของนิสิตนักศึกษาและประชาชนนำไปสู่การพ้นตำแหน่งของคณะทหารที่นำโดยจอมพลถนอม และจอมพลประภาส (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเกอร์, 2546, หน้า 382-383)

การพ้นตำแหน่งของจอมพลถนอม และจอมพลประภาส ก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจระดับชาติขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอำนาจที่เคยตกอยู่ในกลุ่มของผู้ปกครองที่เป็นทหาร ถูกทำลายลง และมีการก่อรูปของโครงสร้างอำนาจแบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ ซึ่งมีนายทุนธุรกิจและนักการเมืองอาชีพที่มาจากการเลือกตั้งเป็นแกนนำในการจัดระบบโครงสร้างดังกล่าว การหมดอำนาจของจอมพลถนอม และประภาสยังก่อให้เกิดการแตกตัวกลุ่มอำนาจใหม่ ๆ ที่เด่นชัดขึ้นทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาค กลุ่มบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายอำนาจของจอมพลถนอมและจอมพลประภาสที่มาจากภาคธุรกิจมีการปรับให้เข้ากับโครงสร้างอำนาจแบบใหม่ที่มีระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นกลไกกำกับ

การยอมรับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและการเสื่อมอำนาจของกลุ่มจอมพล ถนอมและจอมพลประภาสได้สถาปนาเครือข่ายอุปถัมภ์ของนายทุนนำเข้าส่งออกขึ้นมาแทน ที่เครือข่ายอุปถัมภ์ถนอมประภาสในจังหวัดราชบุรี ซึ่งบุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายอำนาจที่เกิดขึ้น ใหม่ดังกล่าวก็คือนายทวิช กลิ่นประทุม อดีตเคยเป็นบุคคลวงในที่สำคัญของเครือข่ายอำนาจของ จอมพลถนอมและจอมพลประภาสที่ปรับบทบาทตัวเองให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบ ใหม่ และสถาปนาตัวเองขึ้นอยู่บนส่วนยอดของโครงสร้างอำนาจระดับชาติในระยะต่อมา ซึ่งผู้วิจัย จะกล่าวให้เห็นอย่างละเอียดในบทต่อไป

เครือข่ายอำนาจหลวงสิทธิเทพการ

เครือข่ายอำนาจหลวงสิทธิเทพการเป็นเครือข่ายพ่อค้าท้องถิ่นที่พัฒนาตนเองเป็นขุนนาง ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดก็คือ เครือข่ายตระกูลวังตาล ซึ่งเครือข่ายนี้มีนายวินิจ วังตาล ซึ่งเป็นบุคคล ศูนย์กลางที่สำคัญและเป็นบุคคลวงแหวนชั้นในสุดของเครือข่ายนี้ นายวินิจเป็นลูกชายของหลวง สิทธิเทพการ (กิมเลียง แซ่โจ้ว) ซึ่งเป็นผู้กว้างขวางกินพื้นที่ถึง 4 จังหวัดกล่าวคือ จังหวัดราชบุรี สมุทรสาคร กาญจนบุรี นครปฐม นายวินิจลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2512 ร่วม ทีมเป็นภาคีเครือข่ายกับนายทวิช และนายจรูญ ในตอนนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ภายในเครือข่ายตระกูลวังตาล ซึ่งมีนายวินิจเป็นบุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างละเอียด โดยจะ แยกอธิบายออกเป็นวงแหวน 3 วง กล่าวคือ วงแหวนชั้นในหมายถึงบุคคลใกล้ชิดที่เป็นเครือญาติ วงแหวนชั้นกลาง เป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนหรือเป็นหัวคะแนนคนสำคัญ วงแหวนวงที่สามหรือวง แหวนชั้นนอก ได้แก่ เครือข่ายศาสนา เครือข่ายการศึกษา และเครือข่ายอาชีพ

เครือข่ายหลวงสิทธิเทพการมีนายวินิจเป็นบุคคลศูนย์กลาง ครอบครัพลวงสิทธิเป็น ตระกูลที่ร่ำรวย และเป็นตระกูลที่ถือได้ว่ามีระบบกงสีที่ใหญ่ที่สุดตระกูลหนึ่งของเมืองไทย ในช่วง พ.ศ. 2480 ถึงอย่างน้อย พ.ศ. 2497 นายวินิจสืบทอดกงสีเกือบทั้งหมดของตระกูลวังตาล การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายวินิจเป็นการเชื่อมโยงกันอย่างละเอียดอ่อนระหว่างเครือข่าย ญาติฝ่ายและเครือข่ายธุรกิจ รวมไปถึงเครือข่ายการศึกษา ซึ่งได้ประกอบสร้างขึ้นเป็นโครงสร้าง อำนาจชุดหนึ่งที่ตกผลึกและมีแบบแผนความสัมพันธ์ที่ผุดผ่องไปจากโครงสร้างอำนาจชุดอื่น ๆ ของจังหวัดราชบุรี ในส่วนของเครือญาตินั้นนายวินิจมีหลายสายซึ่งซ้อนทับกันไปกันมา ในงานวิจัยนี้จะอธิบายถึงเฉพาะเครือญาติที่มีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น (Interlocking) ผักดันให้นายวินิจชนะเลิศเลือกตั้งเข้าสู่อำนาจทางการเมืองดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2512 ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 สายหลัก กล่าวคือ 1. เครือญาติของขุนยาของนายวินิจ

2. เครือญาติที่เป็นพี่น้องร่วมมารดาของหลวงสิทธิ 3. เครือญาติที่เป็นพี่น้องร่วมมารดาและ
ต่างมารดาของนายวินิจ

1. เครือญาติคุณย่าเพชร แซ่เจ็ง เหตุที่ต้องเริ่มจากคุณย่าก็เพราะว่าตระกูลฝ่ายคุณย่าของ
นายวินิจซึ่งมีส่วนเป็นอย่างมากในการสนับสนุนให้นายวินิจเข้าสู่อำนาจทางการเมืองในปี พ.ศ. 2512 คุณ
ย่าของนายวินิจเป็นชาวห้วยลึก ตำบลคอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง มีพี่น้อง 8 คน กล่าวคือ คนที่
หนึ่งชื่อ นางจันทร์ จุสวดี มีบุตร 3 คน ต่อมาตระกูลจุสวดีมีการแต่งงานกับตระกูลแสงเทียน
คนที่สอง นางแดง แต่งงานกับนายอิน ทรัพย์เย็น ตระกูลทรัพย์เย็นเป็นตระกูลที่มีลูกหลานเป็น
นายกเทศมนตรี และเทศมนตรีเมืองบ้านโป่งหลายสมัย จากการสนับสนุนของหลวงสิทธิเทพการ
กล่าวคือ ในปี 2479-2481 นายกิจ ทรัพย์เย็น เป็นเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ในสมัยนั้นมีนายอนันต์
วงศาโรจน์ เป็นนายกเทศมนตรี ตระกูลวงศาโรจน์ เป็นตระกูลที่มาปักหลักเป็นเจ้าภาษีนายอากร
อยู่ที่อำเภอบ้านโป่งมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึง พ.ศ. 2458 ซึ่งเป็นปีที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง
จากมณฑลเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค ต่อมาในปี พ.ศ. 2492-2496 นายกิจ ทรัพย์เย็น ขึ้นเป็น
นายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง โดยมีนายพิชัย แสงเทียน ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องเป็นเทศมนตรี ซึ่งทั้งคู่
ได้รับการสนับสนุนจากหลวงสิทธิเทพการ นายกิจดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง
ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 จนกระทั่งเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2508 ซึ่งต่อมาลูกหลานทั้ง 3 ตระกูลของนางจันทร์
เข้ามาทำงานกับสังกะวังกาล และเป็นเครือข่ายที่สำคัญของนายวินิจ และกำลังหลักใน
การช่วยเหลือนายวินิจในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองทุกครั้ง นอกจากนั้นตระกูลทรัพย์เย็น ยังได้
ไปแต่งงานตระกูล จากเครือ ซึ่งเป็นตระกูลใหญ่ของชาวมอญแถวตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุม ซึ่ง
ต่อมาเป็นฐานเสียงที่สำคัญของนายวินิจ คนที่สาม นางสาว้อย แต่งงานกับนายคู่ย์ ทรัพย์เย็น ซึ่งต่อมา
ได้มีการแต่งงานกับ ตระกูลวังดาล ตระกูลแสงเทียน ตระกูลอรุณกานนท์ ตระกูลทพศาสตร์ ตระกูล
ประคองกิจ ลูกหลานของนางสาว้อยไปทำงานกับสังกะวังกาลของหลวงสิทธิเป็นจำนวนมาก
คนที่สี่ นางจ้อยแต่งงานกับชาวมอญท่าอิฐ ไม่มีบุตร คนที่ห้า นางเพชร ซึ่งเป็นย่าของนายพินิจ
แต่งงานกับนายจ้อย แซ่ไฉ่ มีบุตร 9 คน คือ คนที่หนึ่งนายกิมเลียง แซ่ไฉ่ หรือหลวงสิทธิเทพการ
(วังดาล) คนที่สอง กิมหยุน แซ่ไฉ่ (ขงยุทธ วังดาล) คนที่สาม นางแจ่ม สวดศิริ คนที่สี่ กิมฮวด
เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก คนที่ห้า นางแหม่ม วงศ์ภักดี คนที่หก นางช้อย แสงเทียน คนที่เจ็ด กิมหมง แซ่ไฉ่
(มงคล วังดาล) คนที่แปดชื่อแดงเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก คนสุดท้ายชื่อนางมาลา เสรีบุตร แต่งงานกับ
นายแพทย์วิเชียร เสรีบุตร คนที่หก นางพลอย แต่งงาน กับนายหลี่ วงศ์จีน ซึ่งสายนี้มีลูกหลาน
มากมาย แต่งงานกันไปแต่งงานกันมาระหว่างตระกูล แสงเทียน ทรัพย์เย็น วังดาล นอกจากนั้นยัง
ไปแต่งงานนอกตระกูล ที่ต่อมาเป็นเครือข่ายทางการเมืองของนายวินิจ เช่น ตระกูลชานนท์ ตระกูล

ใจมั่น ตระกูลมั่งคั่งรังษี ตระกูลเทียนชัย ตระกูลวงษ์บางทอง ตระกูลอัมพันธ์ศิริรัตน์ คนที่เจ็ด นายเข้า แต่งงาน กับนางเขียว แสงเทียน ซึ่งต่อมาก็แต่งงานภายในตระกูล เช่น ตระกูลแสงเทียน วังตาล ทรัพย์เย็น ที่แต่งงานนอกเครือญาติ เช่นแต่งงานกับตระกูลวงศ์ประคู้ ตระกูลชิดเครือ คนสุดท้าย คือ นางทองคำ แต่งงานกับนายหิน หมั่นมาก และเช่นเดียวกันมีการแต่งงานกันในเครือญาติ ส่วนนอกตระกูล ได้แก่ ตระกูลตั้งสังขธรรม ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นเครือญาติฝ่ายย่าของ นายวินิจ ซึ่งมีการแต่งงานกันไปแต่งงานกันมาจนเกี่ยวดองเป็นสายเดียวกันอย่างแยกไม่ออก และต่อมาเครือญาติทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้นายวินิจชนะเลิศเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดราชบุรีถึง 2 สมัย

2. เครือญาติที่เป็นพี่น้องร่วมมารดาของหลวงสิทธิ ซึ่งเป็นบิดาของนายวินิจ ในตอนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงการเกี่ยวข้องในการดูแลกิจการภายในวงศ์ของตระกูลวังตาลไปด้วย ว่าใครรับผิดชอบในส่วนไหน หลวงสิทธิเทพการมีพี่น้อง 9 คน เสียชีวิตตั้งแต่เด็กจำนวน 2 คน หลวงสิทธิเทพการเป็นพี่คนโต เป็นผู้ควบคุมวงศ์ทั้งหมดของตระกูลวังตาล โดยตั้งสังคหะวังตาล ขึ้นมาเป็นศูนย์กลางในการดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ทั้งหมดในปี พ.ศ. 2477 คนที่สองนายขยง ยุทธ วังตาล มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลธุรกิจของครอบครัวทั้งหมดที่ตำบลคอนกระเบื้องหลังจากที่ หลวงสิทธิไปขยายกิจการที่บ้านบางตาล นายขยงยุทธ แต่งงานกับนางถนอม ชัยเจริญ มีบุตรธิดา ด้วยกัน 9 คน เสียชีวิตตั้งแต่เด็กจำนวน 2 คน คนโต นางสมจิต วังตาล ต่อมาแต่งงานกับนายบุญชัย ทรัพย์เย็น เป็นเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง พ.ศ. 2484-2485 ต่อมาลาออกเพื่อสนับสนุนให้นายกิจ ทรัพย์เย็น เป็นเทศมนตรีต่อจากตนใน พ.ศ. 2485-2488 หลังจากนั้นนายกิจ ทรัพย์เย็น เป็นนายกเทศมนตรีเมืองบ้านโป่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 จนเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2508 ตระกูลทรัพย์เย็น และเครือญาติที่เกิดจากการเกี่ยวดองทางการแต่งงาน เช่น ตระกูลหวังหลี ตระกูลสายวงศ์นวล ตระกูลนิเวตวงศ์ โดยเฉพาะตระกูลสายวงศ์นวล มีนายแพทย์ธณศักดิ์ สายวงศ์นวล แต่งงานกับนาง สุเพ็ญ ทรัพย์เย็น ตระกูลสายวงศ์นวลมีบทบาทในการเมืองท้องถิ่นบ้านโป่งค่อนข้างมาก จะเห็นได้ว่าเครือญาตินายวินิจ ในสายนี้มีลูกหลานมากมายกระจายอยู่ทั่วทั้งอำเภอบ้านโป่ง รวมไปถึงพื้นที่ ตำบลข้างเคียงเทศบาลเมืองบ้านโป่ง และเครือญาติของนายวินิจในสายนี้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก การสนับสนุนการเลือกตั้งแก่นายวินิจ บุตรของนายขยงยุทธ คนที่สองและสามเสียชีวิตตั้งแต่เด็ก บุตรนายขยงยุทธ คนที่สี่ชื่อนายอุดม วังตาล แต่งงานกับนางสาววิไลวรรณ วงษ์พานิช มีบุตร 2 คน คือ นางสาวลลิตา วังตาล ผู้บริหารโรงเรียนอุดมวิทยารุ่นปัจจุบัน ต่อมานางสาวลลิตาแต่งงานกับ ตระกูล พัฒนานุพงษ์ และนายอดุลย์ วังตาล แต่งงานกับตระกูลครองบุญศรี บุตรนายขยงยุทธ คนที่ ห้านางประทุม วังตาล บุตรนายขยงยุทธ คนที่หกชื่อนางปรางค์ วังตาล ต่อมาแต่งงานกับนายมานพ

ชัยเจริญ ซึ่งต่อมามีบุตรหลานไปเกี่ยวกองแต่งงานกับตระกูลนิโครชานนท์ ตระกูลจิรจริยากุล ตระกูลชัยเจริญ เป็นตระกูลที่มีบารมีกว้างขวางและมั่งคั่งตระกูลหนึ่งของตำบลสวนกล้วย บุตรนาย ยงยุทธ คนที่เจ็ดนายประวิง วังตาล ต่อมาแต่งงานกับตระกูล มหัทธพงศ์ และจันโพธิ์ ต่อมา มีลูกหลานไปเกี่ยวกองผ่านการแต่งงานกับตระกูลกรือเอกทัต ซึ่งเป็นตระกูลที่ครองอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นตำบลหนองอ้อ และเทศบาลตำบลกระจับ อำเภอบ้านโป่ง ตระกูลวัชร โยธิน ตระกูลสิงสรศรี ในสาขานี้ตั้งรกรากอยู่แถวถนนทรงพลในตัวอำเภอบ้านโป่ง บุตรนายยงยุทธ คนที่แปดนางประนอม วังตาล ต่อมาแต่งงานกับนายวิโรจน์ โกกระกุล มีบุตรหลานเกี่ยวกอง ผ่านการแต่งงานกับตระกูลวังตาล ตระกูลนันทาภิวัตน์ ตระกูลโลหะชิตรานนท์ ตระกูลอุณหิรัญ สกฤต บุตรนายยงยุทธ คนที่เก้านายวิโรจน์ วังตาล ต่อมาแต่งงานกับนางสาวกาญจนา บุญศรีสวัสดิ์ ต่อมาเกี่ยวกองกับตระกูลสายประเสริฐ นายวิโรจน์ วังตาล เป็นญาติคนสำคัญที่ช่วยนายวิจิตร ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 2 สมัย นายวิโรจน์เป็นคนจัดการเครือข่ายคอยดูแล พบปะชาวบ้าน รวมไปถึงงานพัฒนาฐานคะแนนเสียงในตำบลต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวถึงในตอนต่อไป คนที่สามนางแจ่ม วังตาล เสียชีวิตหลังแต่งงานได้หนึ่งเดือนที่จังหวัดฉะเชิงเทรา คนที่สี่เด็กชาย กิมฮวด วังตาล เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก คนที่ห้านางแหม่ม วังตาล ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตและช่วยงานของกงสี ที่กรุงเทพฯ คนที่หกนางซ้อย วังตาล ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตและช่วยงานของกงสีที่กรุงเทพฯ คนที่เจ็ด นายมงคล วังตาล เป็นคนดูแลกิจการของกงสีสังกะสีวังตาลที่กรุงเทพฯ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณท่า พระจันทร์ คนที่แปดเด็กหญิงแดง วังตาล เสียชีวิตตั้งแต่ยังเล็ก คนที่เก้านาง มาลา วังตาล ส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ

3. เครือข่ายอาชีพ เดิมทีครอบครัวของหลวงสิทธิมีอาชีพเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อนายจ้อย แะไข่ว คุณพ่อเสียชีวิตลง นายกิมเลียงในฐานะที่เป็นพี่คนโตก็ต้องมีหน้าที่ดูแลครอบครัวและน้อง ๆ ทั้งหมด หลังจากนั้นกิมเลียง ก็เริ่มเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อพวงงา ข้าวเปลือก ถั่ว จากชาวบ้านแถบดอนกระเบื้อง และนำไปขายต่ออีกทอดหนึ่งจนมีฐานะดีขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาได้ไปขยายกิจการที่บางตาล โดยไปทำอาชีพปล่อยเงินกู้ ให้เช่าโค กระบือ ไปทำนา ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านแถบ สามารถผลิตพืชผลทางการเกษตรได้มากขึ้น นอกจากอาชีพดังกล่าวแล้วนายกิมเลียง ยังได้ทำ ฟืนหลาขายให้แก่การรถไฟแห่งประเทศไทย การค้าฟืนรถไฟจำเป็นต้องใช้คนเป็นจำนวนมาก เพื่อโยนฟืนขึ้นรถไฟ และตัดไม้มาจากป่า และขณะนั้นเองนายกิมเลียงได้สะสมทุนเบื้องต้นจากบางตาล จนเป็นผู้ได้รับสัมปทานต่าง ๆ มาก ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จะเสด็จมาพักแรมที่ค่ายหลวงบ้านโป่ง แต่ยังไม่มีพลับพลาที่ประทับ นายกิมเลียงก็เลยอาสา สร้างค่ายซ่อมรบและพลับพลาที่ประทับเสร็จก่อนวันซ่อมรบ จึงเป็นที่พอพระทัยของพระองค์เป็น

อย่างมาก ในปี พ.ศ. 2464 จึงได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้นายกิมเลียง แซ่โจ้ว เป็น
เสวกโท หลวงสิทธิเทพการ ส่วนนามสกุล วงศาโล ได้เปลี่ยนมาแล้วในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2459
การที่รับได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นคุณหลวงก็เป็นเสมือนใบเบิกทางที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการ
ประกอบกิจการค้า หลังจากนั้นกิจการต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ก็ก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่สร้างความ
มั่งคั่งให้หลวงสิทธิเป็นอย่างมากก็คือ การออกเงินกู้ ซึ่งคล้ายกับการออกเงินกู้ของธนาคารใน
ยุคปัจจุบัน กล่าวคือ การกู้เงินต้องเอาที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ มาค้ำประกันจึงจะได้กู้จากการออก
เงินกู้ดังกล่าวส่งผลให้หลวงสิทธิมีดินนับหมื่นไร่ ณ ปี พ.ศ. 2471

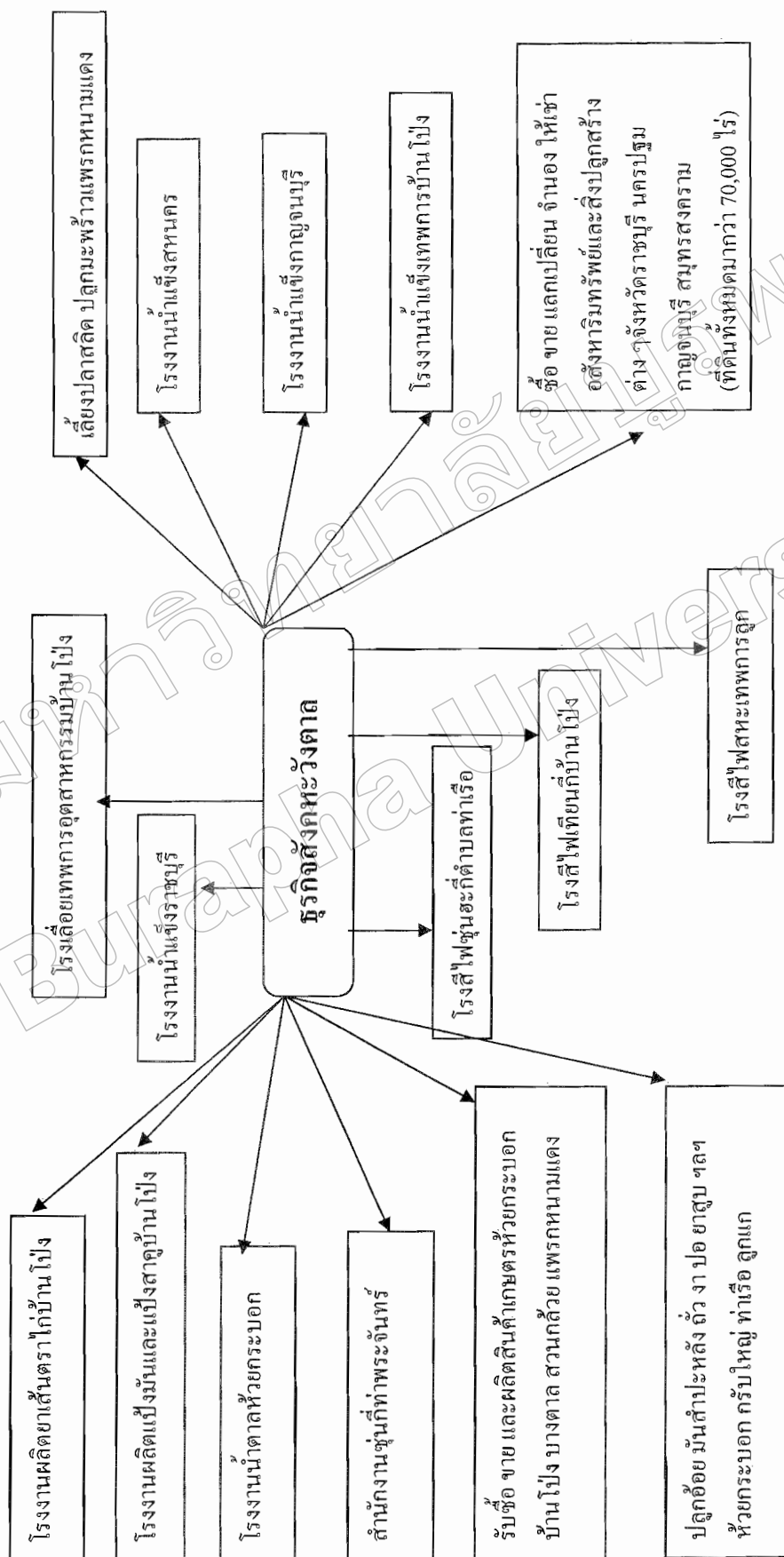
ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2471 หลวงสิทธิได้ไปจับจองที่ว่างเปล่าที่แพรกหนามแดงประมาณหมื่น
กว่าไร่ ซึ่งที่นี้ท่านได้ลงทุนสร้างพังกั้นน้ำเค็มทุกด้านไม่ให้น้ำเค็มเข้าได้ และได้ตั้งกองงานขึ้น 7
กองงาน แต่ละกองงานจะมีหน้าที่เป็นของตนเอง เช่น ยกร่องปลูกมะพร้าว ทำนา เลี้ยงปลาสด
 ฯลฯ

ต่อมาปี พ.ศ. 2477 หลวงสิทธิได้ย้ายมาตั้งรกรากที่ในตำบลอำเภอบ้านโป่ง และได้เริ่ม
สร้างสังคหะวังศาลขึ้นเป็นตึก 5 ชั้น พร้อมกันนั้นได้สร้างสำนักงานเพื่อดูแลกิจการต่าง ๆ เรียกว่า
สังคหะวังศาล ซึ่งเป็นที่รวบรวมหลักฐานและการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น
ค่าเช่าสถานที่ในตลาด ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าห้องแถว และเป็นสำนักงานซื้อขายที่ดิน รวมทั้งเป็น
ศูนย์กลางในการออกเงินกู้ จำนอง จำน่า ต่อมาหลวงสิทธิได้ขยายกิจการเพิ่มออกไปอีกหลายสาขา
เช่น สร้างโรงงานแข็ง ซึ่งสาขาแรกอยู่ที่อำเภอบ้านโป่ง ชื่อ โรงน้ำแข็งเทพการ โรงน้ำแข็งราชบุรี
โรงน้ำแข็งกาญจนบุรี และโรงน้ำแข็งสหนครปฐม นอกจากโรงน้ำแข็งยังมีโรงเลื่อยเทพ
การอุตสาหกรรมบ้านโป่ง สำหรับโรงสีไฟชุมชนสะกี้ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าเรือ อำเภอดำม่วง จังหวัด
กาญจนบุรี โรงสีไฟสหเทพการลูกแก ตำบลลูกแก อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และโรงสีไฟ
เทียนกี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ยังมีโรงงานผลิตยาเส้นตราไก่ โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง
และแป้งสาคุ

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2480 หลวงสิทธิได้เริ่มเข้าไปบุกเบิกที่ดินที่ห้วยกระบอก ซึ่งในสมัยนั้น
มีหลักฐานบันทึกว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวมีราคาไร่ละ 25 สตางค์ ซึ่งก่อนที่หลวงสิทธิจะไปบุกเบิก
ที่ว่างที่ตำบลห้วยกระบอกนั้นหลวงสิทธิได้เดินทางไปสำรวจด้วยตนเองหลายครั้ง จนเห็นว่าเป็น
พื้นที่อุดมสมบูรณ์ จึงซื้อไว้ครั้งละหลายร้อยไร่ ต่อมาได้ซื้อซื้อที่ดินจากชาวบ้านเพิ่มอีกจำนวนมาก
หลังจากนั้นหลวงสิทธิได้ตัดถนนจากตำบลลูกแกไปสู่ห้วยกระบอกมีระยะทางถึง 14 กิโลเมตร
เมื่อถนนแล้วหลวงสิทธิได้จ้างชาวบ้านบุกเบิกป่าเพิ่มเติมและบางส่วนก็ลงทุนให้ชาวบ้านปลูกพืช
ต่าง ๆ เช่น อ้อยแดง ยาสูบ มันสำปะหลัง ปอ นอกจากนั้นยังให้เช่าที่ดินอีกต่างหาก เมื่อมีชาวจีน

ต่างด้าวมาขอทำงานหลวงสิทธิ ก็ส่งไปทำงานและบุกเบิกที่ห้วยกระบอก ซึ่งต่อมาชาวจีนเหล่านั้นก็เช่าที่ทำกินจากหลวงสิทธิ และขายผลผลิตให้แก่หลวงสิทธิทั้งหมด

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 หลวงสิทธิก็เป็นผู้รับสัมปทานซื้อข้าวของจากทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่ค่ายพักหนองกระโจม และได้รับสัมปทานเหล็กทางรถไฟทั้งหมดที่นำไปทำทางรถไฟในช่วงสงครามโลก ในการประมุขครั้งดังกล่าว หลวงสิทธิได้อาวุธที่ตกค้างไม่สามารถนำกลับได้จำนวนมาก ทั้งที่พร้อมใช้และชำรุด ในส่วนที่พร้อมใช้บางส่วนก็ได้ขออนุญาตทางการเพื่อนำไปให้ชาวดำบลห้วยกระบอก ซึ่งมีโจรชุกชุมไว้สำหรับป้องกันตนเอง หลังต่อมาโจรผู้ร้ายก็ได้ถูกปราบลงอย่างราบคาบ สำหรับงงสีวังตาลดูได้ดังภาพที่ 3-16

ภาพที่ 3-16 กงสังกะสี

ครอบครัววินิจมีธุรกิจมากมายที่ทำงานแบบกงสีเหมือนการสะสมทุนเบื้องต้นของชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในเมืองไทย กิจกรรมทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของครอบครัววินิจต้องเกี่ยวข้องกับการควบคุมทรัพยากรที่มีค่าของสังคมเป็นจำนวนมาก เห็นได้จากว่าครอบครัววินิจ มีโรงสีไฟ การซื้อขายข้าวเปลือก และการให้เช่าและซื้อขายที่ดิน โคกระบือ โดยเฉพาะที่ดินครอบครัววินิจมีสิทธิครอบครองไม่น้อยกว่าเจ็ดหมื่นไร่ ซึ่งการรังวัดที่ดินส่วนใหญ่จะว่าจ้างผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันเป็นผู้ควบคุม รวมไปถึงการออกเงินกู้เพื่อให้ประชาชนนำไปเป็นทุนเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ นอกจากนั้นยังมีการสนับสนุนและลงทุน รวมไปถึงการจ้างงานแก่ชาวบ้านในการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น อ้อยแดง ยาสูบ มันสำปะหลัง เป็นจำนวนมากเห็นได้จากรูปหัวหน้าคนงานจำนวนหนึ่งตามภาพประกอบที่ 3-17 และ 3-18

ภาพที่ 3-17 หัวหน้าคนงานจำนวนหนึ่ง (1)

ภาพที่ 3-18 หัวหน้าคณงานจำนวนหนึ่ง (2)

การที่ครอบครัวนายวินิจครอบครองทรัพยากรมีค่าที่ต้องเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนมากในจังหวัดราชบุรีดังกล่าว เป็นให้ครอบครัวนายวินิจต้องมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านในหลายลักษณะ เช่น การแลกเปลี่ยนทางการค้า การพึ่งพาอาศัย ลูกหนี้ ผู้เช่า ผู้จํา นำ รวมไปถึงนายกับลูกน้อง ส่งผลให้ครอบครัวนายวินิจอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเพราะเป็นผู้ถือครองทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้อื่น ดังนั้นครอบครัวของนายวินิจจึงสามารถกำหนดกติกา หรือขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้ไม่ยากนัก

4. เครือข่ายศาสนา

ตระกูลวังตาลมีหลวงสิทธิเทพการซึ่งเป็นบิดาของนายวินิจเป็นบุคคลศูนย์กลาง หลวงสิทธิเทพการเป็นคริสตังโดยกำเนิด ตระกูลของหลวงสิทธิ และเครือญาติเป็นผู้บริจาคที่และสนับสนุนการสร้างวัดคริสต์และโรงเรียนจำนวนมากในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี สมุทรสงคราม เช่น บริจาคที่และสนับสนุนการสร้างวัดคริสต์ และ โรงเรียนเทพินวิทยาที่ตำบลคอนกระเบื้อง บริจาคที่และสนับสนุนการก่อสร้างวัดนักบุญเทเรซา และ โรงเรียนเทพวิทยาที่ตำบลห้วยกระบอก นอกจากนั้นยังบริจาคที่ให้แก่วัดอีกจำนวน 300 ไร่ สนับสนุนการก่อสร้างวัดนักบุญมาร์คาริตา บางตาล และ โรงเรียนบางตาล ใน พ.ศ. 2475 บริจาคที่และสนับสนุนการก่อสร้างวัดนักบุญโยเซฟ อำเภอบ้านโป่ง และ โรงเรียนนาวิรุติ อำเภอบ้านโป่ง สนับสนุนและบริจาคที่ก่อสร้างโรงเรียน

สารสิทธิ์พิทยาลัย โรงเรียนประจำอำเภอบ้านโป่ง บริจาคที่ก่อสร้างและสนับสนุนการก่อสร้างวัดคริสต์และโรงเรียนศีรศาสตร์ที่ตำบลลูกแก

นอกจากการบริจาคที่สร้างวัดและโรงเรียนแล้ว ตระกูลวังตาลและเครือญาติที่เกิดจากการเกี่ยวดองทางการแต่งงานหรือไม่ว่าที่รับมาเป็นลูกบุญธรรมได้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนศาสนาคริสต์ในแถบจังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และนครปฐมเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่มีเครือญาติของหลวงสิทธิหลายคนรับเอาคุณพ่อซึ่งเป็นนักบวชในศาสนาคริสต์มาเป็นลูกบวช เช่น ครอบครัวของคุณวิโรจน์ วังตาล ได้รับคุณพ่อประคิษฐ์ ว่องวาริ และคุณพ่อเสรี สีนสมรส เป็นลูกบวช นางกิ้ง ทรัพย์เย็น ซึ่งเป็นลูกของหลวงสิทธิที่เกิดจากนางพิมพ์ได้รับคุณพ่ोजาร์ส สิมาลัย เป็นลูกบวช นางประพิศ กำแพงแก้ว เป็นลูกของหลวงสิทธิกับนางเลียบ ได้รับคุณพ่อวงสวัสดิ์ แก้วเสนีย์ เป็นลูกบวช ฯลฯ

นอกจากการบริจาคที่สร้างวัดและสร้างโรงเรียนจำนวนมากดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ตระกูลวังตาลยังมีการสร้างทุนทางสังคมอื่น ๆ เช่น มีการบริจาคที่สร้างสถานีตำรวจบ้านโป่ง สนับสนุนในการก่อสร้างที่ทำการอำเภอบ้านโป่ง และรวมไปถึงการสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างตำบล เช่น สร้างถนนจากตำบลลูกแกไปห้วยกระบอก สร้างถนนจากห้วยกระบอกไปหนองกร่าง หนองไร่ หนองโพ และทุ่งลูกนก เป็นระยะทางไม่น้อยกว่า 60 กิโลเมตร

ตระกูลวังตาลเป็นศูนย์กลางของเครือญาติโดยทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านปกป้องจากการถูกโจรผู้ร้ายปล้นสะดม ให้ที่ทำการ รวมไปถึงให้มาทำงานในธุรกิจของสังคหะวังตาล การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสังคหะวังตาลยังผนวกรวมเอาผู้นำชุมชนต่าง ๆ มาไว้ในอุปถัมภ์เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้วตระกูลวังตาลยังได้อุปถัมภ์ทางราชการ โดยการบริจาคเงินและพื้นที่ที่จะทำการก่อสร้าง เช่น อำเภอ สถานีตำรวจ และที่สำคัญตระกูลวังตาลยังเป็นผู้อุปถัมภ์หลักชาวคริสต์ดังในหลายจังหวัด ตระกูลวังตาลบริจาคที่สร้างวัดคริสต์และโรงเรียนในเครือของวัดเป็นจำนวนมาก หลังจากการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของนายวินิจ ตระกูลวังตาลยังได้สร้างถนนหนทางไว้เป็นสาธารณะประโยชน์เป็นจำนวนมาก การอุปถัมภ์แก่เครือญาติและผู้นำชุมชน รวมไปถึงการอุปถัมภ์ราชการและเครือข่ายศาสนาเป็นการสร้างข้อผูกพันในลักษณะเป็นหนี้บุญคุณและได้รับประโยชน์ ซึ่งข้อผูกพันดังกล่าวเมื่อถูกผลิตซ้ำในเวลาต่อมาได้ตีผลึกเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลวังตาลกับเครือข่ายที่กล่าวถึงข้างต้น

เครือข่ายอำนาจพรรคประชาธิปัตย์

เครือข่ายภายใต้อุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์นั้น เป็นเครือข่ายที่สำคัญในโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งเครือข่ายนี้เป็นเครือข่ายที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากเครือข่ายอื่น ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้น ดังนั้นการทำความเข้าใจเครือข่ายนี้จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเข้าใจพัฒนาการ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี สำหรับในตอนนี้อย่างจะแยกนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ในส่วนแรกจะพูดถึงการก่อรูปของเครือข่าย ส่วนที่สองเป็นส่วนที่อธิบายเกี่ยวกับการสร้างและการรักษาเครือข่าย และในส่วนที่สามจะสังเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในแต่ละภาคส่วนและรายละเอียดของเครือข่ายย่อย ๆ ภายในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การก่อรูปเครือข่ายพรรคประชาธิปัตย์

ชนชั้นนำอีกกลุ่มหนึ่งของจังหวัดราชบุรี ได้เชื่อมโยงกันอย่างหลวม ๆ ผ่านอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย ชนชั้นนำกลุ่มนี้มีจินตนาการถึงระบบการเมืองการปกครองที่ใสสะอาด สังคมที่เป็นธรรมเสมอภาคกันภายใต้สิทธิขั้นพื้นฐาน โดยชนชั้นนำของชาวราชบุรีกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นกลางใหม่ที่เติบโตขึ้นมาจากพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นส่งเสริมภาคธุรกิจและการศึกษาแบบใหม่ ซึ่งชนชั้นกลางใหม่ที่กล่าวถึงนั้นประกอบไปด้วย กลุ่มข้าราชการที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ พ่อค้าอิสระที่มีการศึกษาสูง และสื่อมวลชน นอกจากนั้นแล้วยังรวมถึงพวกกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาพอสมควร ชนชั้นนำเหล่านี้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายอุดมการณ์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง เครือข่ายอุดมการณ์ที่กล่าวถึงนี้ในระยะแรกมีครูอุดมกิจเจริญเป็นบุคคลศูนย์กลาง (Node) ที่สำคัญ เดิมทีนั้นครูอุดมเป็นบุคคลที่สำคัญคนหนึ่ง เครือข่ายอำนาจของนายสมศักดิ์ สมบูรณ์ทรัพย์ ครูอุดมมีคุณพ่อเป็นคนจีนอพยพ แซ่ไหหล คุณแม่เป็นลูกจีนที่เกิดในประเทศไทย คุณพ่อของครูอุดมเสียชีวิตตั้งแต่ครูอุดมยัง是孩子 ครูอุดมมีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ซึ่งครูอุดมเป็นลูกชายคนเล็ก หลังจากที่คุณพ่อครูอุดมเสียชีวิตครอบครัวของครูอุดมก็เริ่มขัดสนเพราะมีแม่เพียงคนเดียวต้องเลี้ยงลูกน้อยถึง 6 คน โดยลำพัง ครูอุดมได้มาเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบางลาน ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลคอนทราย อำเภอบัวชุม จังหวัดราชบุรี การที่ครอบครัวของครูอุดมยากจนนั้น กล่อมเกลาคูให้ครูอุดมเป็นคนที่ยึดเหนี่ยว และมีนิสัยที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนฝูงและครูบาอาจารย์ หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ที่โรงเรียนบางลานก็ส่งสารและสนับสนุนให้ครูอุดมเข้าเรียนที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดราชบุรี จนจบการศึกษามัธยม 1 พิเศษ เพื่อฝึกหัดเป็นครู เมื่อครูอุดมเรียนจบมัธยม 1 พิเศษ ตอนนั้นยังไม่ได้บรรจุเป็นครูเสียทีเดียว ต้องมาช่วยพี่เขยเลี้ยงเป็ดอยู่กลางทุ่งถึง 1 ปี กว่าจะได้เข้ามาเป็นครูที่โรงเรียนบางลาน ในสภาพสังคมที่ไม่ค่อยเป็นระเบียบแ่่งแข่งขัน

ครอบครัวครูอุดม และครอบครัวที่ยากจนอื่น ๆ ก็ถูกเอารัดเอาเปรียบนานปีการ ด้วยสภาพแวดล้อมในสังคมลักษณะดังกล่าวนี้เองกล่อมเกลาให้ครูอุดมเป็นคนที่รักความเป็นธรรมและมีอารมณ์ที่อ่อนไหวเป็นผู้ใจบุญผู้สงสาร เมื่อครูอุดมแต่งงานมีครอบครัวมีภรรยาที่เป็นคนดี ขยันขันแข็งและมีหัวทางการค้า ร่วมกันประกอบอาชีพด้วยความสุจริตจนมีฐานะดีขึ้นตามลำดับ ต่อมาเมื่อครอบครัวมีความมั่นคงทางการเงินครูอุดมเริ่มฝันถึงสังคมที่เป็นธรรมและเสมอภาคกันทางโอกาส ในช่วงแรกนั้นก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยช่วยนายสมศักดิ์ในการหาเสียงเลือกตั้ง หลังจากที่เครือข่ายของนายสมศักดิ์ได้เลื่อมอำนาจลง ครูอุดม ก็ได้วางแผนที่จะสานฝันอุดมการณ์ที่ยากเห็นสังคมที่สวยงาม เมื่อมีการปราศรัยทางการเมืองทุกครั้งครูอุดม ก็จะไปร่วมฟังเกือบทุกครั้ง ต่อมาเกิดความประทับใจในการทำงานทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อมีการปราศรัยทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์เมื่อไหร่ครูอุดม ก็จะเข้าร่วมฟังไม่เคยขาด จนท้ายที่สุดมีความสนิทสนมกับคนใกล้ชิดของนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น ต่อมาเมื่อมีการทำงานการเมืองร่วมกัน และครูอุดมมีความใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์มาตลอดไม่ว่าจะเป็นนายควง หรือ ม.ร.ว.เสนีย์ ก็เคยมาทานข้าวที่บ้านครูอุดมหลายครั้งหลายครา ต่อมาครูอุดมยังได้เชื่อมต่อกับบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ เช่น หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือไม่ก็เลขาธิการพรรค บุคคลสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ในยุคต่อมาไม่ว่านายชวน หลีกภัย นายชัยยุดติ บรรทัดฐาน นายวิระ มุสิกพงษ์ นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์ ก็ล้วนแล้วต้องเคยมาทานข้าวที่บ้านครูอุดมด้วยกันทุกคน ครูอุดมเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนให้เกิดเครือข่ายพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นในจังหวัดราชบุรี และเป็นผู้ที่จัดเวทีให้แกนนำและผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดราชบุรีได้ปราศรัย รวมไปถึงการเข้าไปผูกมิตรกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น เครือข่ายครู เครือข่ายพ่อค้าอิสระ และกลุ่มชนชั้นกลางใหม่ ครูอุดมได้พบปะกับบุคคลที่หลากหลาย ซึ่งต่อมามีหลายคนกลายเป็นแกนนำหรือบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญของเครือข่ายพรรคประชาธิปัตย์ในระดับพื้นที่ เช่น ผู้ใหญ่แมน เสงี่ยมประเสริฐ อยู่ที่ตำบลหลุมดิน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งต่อมาสนับสนุนลูกสาว ชื่อประไพพรรณ เสงี่ยมประเสริฐ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดราชบุรี เขตเลือกตั้งที่ 1 และอาจารย์น่วม ห่วงทอง อาจารย์ประจำวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี โดยเฉพาะอาจารย์น่วมเป็นบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญของเครือข่ายพรรคประชาธิปัตย์ในระยะเวลาต่อมา

เหตุปัจจัยที่ชักนำให้อาจารย์น่วมเข้ามาเป็นบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญของเครือข่ายพรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดราชบุรี ก็เพราะว่าในครั้งที่อาจารย์น่วมได้เข้าไปศึกษาอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในวันที่

26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 โดยผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษาสมัยนั้นให้นักศึกษาไปช่วยสังเกตการเลือกตั้งในเขตคูสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันการหมุนมาลงคะแนนเสียงซ้ำหรือที่เรียกกันว่า “การเวียนเทียน” เหตุที่เข้ามาดูเขตคูสิตก็เพราะว่าเป็นเขตที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจมีการเลือกตั้งแบบเวียนขึ้นได้ และได้ประทับใจในการทำการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ และพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนั้นแล้วสภาพแวดล้อมทางสังคมของจังหวัดราชบุรีในช่วงที่อาจารย์หนุ่มเป็นเด็กนั้นเป็นสังคมที่มีการแก่งแย่งแข่งขันเอาดีเอาเปรียบกันให้เห็นอยู่เนื่อง ๆ จากประสบการณ์ตรงของการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งผลักดันให้อาจารย์หนุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงหลังจากที่กลับมารับราชการครูอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 อาจารย์หนุ่มรับราชการจนเกษียณอายุในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ในตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 9 ผู้เชี่ยวชาญการสอนวิชากฎหมายทั่วไป ซึ่งนับว่าเป็นการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิตรับราชการของข้าราชการครูในระดับภูมิภาค การที่อาจารย์หนุ่มเป็นครูสอนกฎหมายและมีใจที่รักความเป็นธรรม รวมไปถึงการปฏิเสธระบอบการเมืองแบบเผด็จการเป็นเหตุปัจจัยให้อาจารย์หนุ่มในฐานะชนชั้นกลางใหม่ที่ความรู้ดีเริ่มแสวงหาแนวทางที่จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับความเป็นธรรมและเข้าถึงการบริการสาธารณะของรัฐอย่างเท่าเทียม อุดมการณ์หลักของอาจารย์หนุ่มในลักษณะดังกล่าวเป็นตัวแรงและเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญให้อาจารย์หนุ่มมีการพบปะกับบุคคลที่มีอุดมการณ์คล้าย ๆ กัน และเป็นเหตุผลที่สำคัญให้เกิดเครือข่ายอุดมการณ์ขึ้นในจังหวัดราชบุรี

อาจารย์หนุ่ม ครูอุดม และเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนแนวคิดทางการเมืองกันอยู่เนื่อง ๆ ภายใต้อำนาจประกาศอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2489 ดังนี้

1. พรรคจะดำเนินการทางการเมืองโดยวิถีทางอันบริสุทธิ์
2. พรรคจะดำเนินการทางการเมืองด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน
3. พรรคจะดำเนินการทางการเมืองโดยอาศัยหลักกฎหมายและเหตุผล เพื่อความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ และเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่นุชนรุ่นหลังให้มีความนับถือและนิยมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. พรรคไม่สนับสนุนระบบและวิธีแห่งเผด็จการ ไม่ว่าจะเป็นระบบและวิธีการของรัฐบาลใด ๆ
5. พรรคจะกระจายอำนาจการดำเนินการในท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เนื่องจากประชาชนมีความใกล้ชิดองค์กรในท้องถิ่นมากกว่าส่วนกลาง

6. พระกัมมัตถุประสงค์ให้คนไทยทุกคนมีที่ทำกิน ที่อยู่ และอาชีพ และจะเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล แต่มิได้ละเลยถึงประโยชน์ส่วนรวม

7. พระกัมมัตถุประสงค์ให้การแทรกแซงของรัฐเป็นสิ่งจำเป็นในกิจการที่เห็นว่าการแทรกแซงจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น กิจการด้านสาธารณูปโภค

8. พระกัมมัตถุประสงค์ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งการศึกษา ศาสนา สาธารณสุขและสาธารณูปการ ศิลปะ วรรณกรรม จารีตประเพณี ธรรมเนียมอันดีของชาติและความปลอดภัยของประชาชน

9. พระกัมมัตถุประสงค์ให้การป้องกันประเทศนั้น ต้องอาศัยการก่อให้เกิดความร่วมมือพร้อมเพียงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ และจะต้องมีการบำรุงกำลังหลักคือกองทัพให้ทันสมัยทั้งคุณภาพและปริมาณเท่าที่จะเหมาะสมแก่แผนการทางยุทธศาสตร์และนโยบายทางการเมือง

10. พระกัมมัตถุประสงค์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ครุฑอม อาจารย์น่วม และเครือข่ายมีกิจกรรมที่ผลิตซ้ำความสำคัญของอุดมการณ์พรรคประชาธิปไตยโดยการเข้าร่วมฟังปราศรัยของพรรคด้วยกันบ่อยครั้ง โดยครุฑอมจะเป็นคนขับรถพาอาจารย์น่วมและบุคคลอื่น ๆ ในเครือข่ายไปในสถานที่ที่มีการปราศรัยทางการเมืองของพรรคประชาธิปไตย การกล่อมทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวนำไปสู่ความสูงส่ง มีการประชุมเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกันอยู่เนือง ๆ มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายแบบหลวม ๆ

2. การสร้างเครือข่ายของพรรคประชาธิปไตย

พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน โดยก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2489 มีนายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคคนแรก มี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นเลขาธิการพรรค การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคประชาธิปไตย ส่วนใหญ่เป็นพรรคฝ่ายค้าน โดยเริ่มจากการปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายค้านตั้งแต่ พ.ศ. 2489 ในรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2501 ในรัฐบาลของพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เว้นแต่ในปี พ.ศ. 2490 เข้าร่วมเป็นรัฐบาลรับเชิญในช่วงเวลาสั้น ๆ และนับตั้งแต่ พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา มีการออกปราศรัยหาเสียงทางการเมือง และในช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีความผันผวนทางการเมือง ซึ่งพรรคประชาธิปไตยใช้คำประกาศอุดมการณ์ของพรรคซึ่งชูประเด็นเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อต้านเผด็จการ และปกป้องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับกระแสสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวที่เริ่มเบื่อหน่ายการปกครองแบบเผด็จการ ในการปราศรัยหาเสียงแต่ละครั้งผู้เข้าร่วมฟังปราศรัยส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นกลางใหม่ ที่ประกอบไปด้วย พ่อค้าอิสระ พนักงานบริษัทเอกชน ข้าราชการ และนิสิต นักศึกษา โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษาซึ่งในเวลาต่อมาบุคคลเหล่านี้กลับไปรับราชการในภูมิลำเนาของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสายครู สายปกครอง หรือ

ราชการสายอื่น ๆ บุคคลเหล่านี้รับเอาอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปไตย และเกิดการขยายผลทางอุดมการณ์อย่างต่อเนื่องในเวลาต่อมา

สำหรับจังหวัดราชบุรี เครือข่ายของพรรคประชาธิปไตย เริ่มแตกหน่ออ่อนในเครือข่ายครู และพ่อค้าอิสระที่ได้การศึกษาแบบใหม่ และมีประสบการณ์ร่วมในช่วงเวลาดังที่กล่าวข้างต้น บุคคลศูนย์กลางที่สำคัญในช่วงต้นที่มีส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายพรรคประชาธิปไตยขึ้นในจังหวัดราชบุรีก็คือ ครูอุดม กิจเจริญ และอาจารย์น่วม ห่วงทอง การสร้างเครือข่ายของพรรคประชาธิปไตยในช่วงแรกนั้น ผู้วิจัยจะเน้นไปที่บทบาทในการสร้างเครือข่ายของบุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายพรรคประชาธิปไตย 2 คน ที่อยู่ร่วมงานกับพรรคประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน คนแรกคือ ครูอุดม กิจเจริญ อดีตประธานสาขาพรรคฯ เขตที่ 1 และอดีตเคียดดำรงตำแหน่งถึงกรรมการบริหารของพรรคประชาธิปไตย และคนที่สอง คือ อาจารย์น่วม ห่วงทอง อดีตประธานสาขาพรรคฯ เขตที่ 2

2.1 เครือข่ายครูอุดม เดิมทีนั้นนายอุดมมีอาชีพเป็นครูที่โรงเรียนบางลาน และได้ลาออกมาประกอบอาชีพค้าไม้ ในปี พ.ศ. 2499 โดยเป็นเจ้าของและผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหมิตรราชบุรี (ร้านค้าไม้อุดมวัฒนา) การสร้างเครือข่ายของครูอุดม ในช่วงแรกครูอุดม จะชักชวนบุคคลที่รู้จักใกล้ชิดที่มีความสนใจการเมืองเข้าไปร่วมฟังการปราศรัยหาเสียงพรรคประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดอื่น ๆ ครูอุดมก็จะอาสาขับรถไปตระเวนรับผู้สนใจนั่งรถไปด้วยกัน ระยะต่อมาเครือข่ายครูอุดม ก็เชิญบุคคลสำคัญของพรรคประชาธิปไตยมาทานข้าวที่บ้าน ซึ่งอยู่บริเวณใกล้ ๆ ตึกแยกบงแพ หลังจากนั้นก็มีมหรสพที่เคยไปร่วมฟังปราศรัยของพรรคประชาธิปไตยด้วยกันมาพบปะพูดคุยกับบุคคลสำคัญของพรรค การพบปะพูดคุยในแต่ละครั้งจะแลกเปลี่ยนเรื่องการช่วยเหลือชาติดีบ้านเมือง การต้องเสียสละเพื่อชาติดีบ้านเมืองโดยต้องร่วมกันคนละไม้คนละมือ เพื่อที่จะสร้างโอกาสให้คนดีได้เข้าไปแก้ปัญหของชาติดีบ้านเมืองได้ และจะคอยช่วยเหลือด้วยอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปไตยดังที่กล่าวข้างต้น บุคคลที่เข้าร่วมเครือข่ายกับครูอุดมตอนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นครู หรือไม่ว่าพวกที่มีการศึกษาสูง ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ ในช่วง พ.ศ. 2490-2510 การผลิตซ้ำอุดมการณ์ฯ ของครูอุดม และแกนนำของพรรคประชาธิปไตย จึงทำได้ไม่ยากนัก ด้วยเหตุผลที่ว่าคนกลุ่มนี้ได้เอาอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปไตยมาตั้งแต่ช่วงที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพฯ แล้ว และเมื่อได้มีโอกาสในการผลิตซ้ำอุดมการณ์ดังกล่าวโดยการได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนกับบุคคลที่ตนชื่นชอบแบบฝังหัว (Idol) มาก่อนหน้านี้แล้ว จึงเป็นผลให้อุดมการณ์แปรเปลี่ยนไปสู่ภาคปฏิบัติได้โดยง่าย และค่อย ๆ แผ่กระจายไปทั่วสังคมราชบุรี

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้วครูอุดมยังใช้เครือข่ายอาชีพเป็นสนามในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง โดยใช้ชุดความเชื่อที่ตนยึดถืออยู่ตามคำประกาศอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ ในปี พ.ศ. 2489 เป็นหลักในการแลกเปลี่ยน ครูอุดมนอกจากมีอาชีพค้าไม้แล้ว ยังประกอบอาชีพโรงโม่หิน โรงน้ำแข็ง ฟาร์มเลี้ยงไก่ รวมไปถึงการทำไร่ สับปะรด และการที่ครูอุดมเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีใส่ใจปัญหาบ้านเมืองและชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผลให้เพื่อนร่วมอาชีพพากันมาขานรับการประพฤติปฏิบัติไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ครูอุดมได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้คนอย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดหลวง อำเภอบางแพ ประธานกรรมการสถานศึกษาในกลุ่มศึกษาสัมพันธ์ อำเภอบางแพ ประธานกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบางแพจุมวิทยา อำเภอบางแพ กรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี (กปจ.) การเข้าไปร่วมเป็นกรรมการเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ เป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างความใกล้ชิดและนำเสนอและผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ที่ตนเชื่อแก่เครือข่ายครู และกลุ่มผู้ปกครองในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งจากการบอกเล่าของน้าม พ่วงทอง (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2555) ว่า “ครูในจังหวัดราชบุรีร้อยละ 90 ส่วนใหญ่เชียร์พรรคประชาธิปัตย์ ที่เหลือก็อาจเชียร์ญาติของตนเองหรือไม่เจ้านายที่เคยมีบุญคุณกับตน เห็นได้จากเมื่อมีการเลือกตั้งฯ ครั้งใด ก็จะมีตัวแทนครูที่เป็นบุคคลสำคัญออกมาเคลื่อนไหวเชียร์พรรคประชาธิปัตย์ทั้งในทางลับและเปิดเผยทุกครั้งไป”

กิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูอุดมก่อตั้งขึ้นผลิตซ้ำอุดมการณ์และสร้างเครือข่ายทางการเมืองให้กับพรรคประชาธิปัตย์เป็นอย่างมาก เช่น โครงการประกวดครอบครัวตัวอย่างในท้องถิ่น เป็นโครงการที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้คนในท้องถิ่นได้สำรวจตัวเองในด้านต่าง ๆ อย่างเช่น เรื่องการประพฤติปฏิบัติ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม การเลี้ยงบุตร กิจกรรมประกวดครอบครัวตัวอย่างผลิตซ้ำอุดมการณ์ในการรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม นอกจากนั้นแล้วยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความใกล้ชิด ซึ่งนำไปสู่ความคุ้นเคยระหว่างบุคคลศูนย์กลางของเครือข่ายอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์กับประชาชน อีกโครงการหนึ่งที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์อย่างสำคัญก็คือโครงการอบรมเยาวชนตัวอย่างในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการระดมเยาวชนในหลายพื้นที่มาอบรมเพื่อสร้างความเป็นผู้นำ และสร้างแบบ (Model) การเป็นตัวอย่างเยาวชนที่ดีของสังคมซึ่งสอดคล้องคุณค่าคุณงามความดีตามคำประกาศตามอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ลงไปด้วยทุกครั้งไป

นอกจากนั้นแล้วครูอุดมยังเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มพัฒนาตนเอง และดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานและเป็นเหรัญญิก ซึ่งกลุ่มพัฒนาตนเองนี้มีการรวมกลุ่มการออมเงินไว้ช่วยกันเองในยามที่ขาดทุนในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นค่ารักษาพยาบาล เป็นทุนสำรองสำหรับลงทุนในการประกอบอาชีพ

รวมไปถึงเมื่อมีการเสียชีวิตของครอบครัวของบุคคลในกลุ่มก็จะจัดทำพวงรีดและมอบเงินช่วยในการทำศพ กลุ่มพัฒนาตนเองมีการรวมกลุ่มกันพูดคุยในเรื่องอาชีพ เรื่องปัญหาบ้านเมือง รวมไปถึงการหาแนวทางพัฒนาตนเองและสังคมให้มีสถานภาพที่ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา นอกจากนั้นแล้วครูอุดมยังดำเนินกิจกรรมด้านการกุศลผ่านสโมสรโรตารี โดยดำรงตำแหน่งเป็นอุปนายกสโมสรโรตารีบางแพ และกิจกรรมการกุศลที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่นำไปสู่การเกิดศรัทธาบารมีที่คนราชบุรีมีต่อครูอุดม ก็คือการเป็นประธานหาทุนในการก่อสร้างโรงพยาบาลบางแพ

การดำเนินกิจกรรมที่กล่าวทั้งหมดข้างต้นของครูอุดม เมื่อผนวกรวมกับการเชื่อมโยงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ก่อรูปเป็นเครือข่ายอุดมการณ์ของพรรคประชาธิปัตย์ขึ้นในจังหวัดราชบุรี ครูอุดมเป็นบุคคลศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้างต้น ต่อมาเมื่อครูอุดมได้พบเจอกับอาจารย์น่วม ห่วงทอง ก็ยิ่งเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้เครือข่ายอุดมการณ์พรรคประชาธิปัตย์ได้ขยายแผ่กว้างและหยั่งรากลึกกลงในสังคมราชบุรี อาจารย์น่วมเป็นบุคคลศูนย์กลางที่สำคัญมากที่สุดคนหนึ่งที่พบกับครูอุดมในช่วงต้น การสร้างเครือข่ายของอาจารย์น่วมมีความแตกต่างออกไปจากครูอุดม

2.2 เครือข่ายอาจารย์น่วม ห่วงทอง ในจังหวัดราชบุรี เกิดขึ้นหลังจากที่อาจารย์น่วมมารับราชการครูอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี อาจารย์น่วมบรรจุครั้งแรกที่วิทยาลัยเทคนิคราชบุรีไม่เคยเปลี่ยนแปลงโยกย้ายไปไหน อาจารย์น่วมเป็นครูที่ออกพูดหน้าเสาธงบ่อยที่สุดคนหนึ่ง การออกพูดหน้าเสาธงแต่ละครั้งของอาจารย์น่วมได้ใส่อุดมการณ์ประชาธิปัตย์ และสร้างเกณฑ์และชุดคุณค่าในเรื่องความดีว่าบุคคลลักษณะไหนที่ควรเข้าไปรับใช้ชาติบ้านเมือง นอกจากนั้นยังสร้างเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาใช้ในการมองปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น เวลามีการเลือกตั้งดูว่าใครมีพฤติกรรมอย่างไร ใครซื้อเสียงไม่ซื้อเสียง ผู้สมัครท่านใดมีประวัติความเป็นมาอย่างไร เป็นคนที่มีศีลธรรมหรือไม่ ใช้ชีวิตในสังคมอย่างไร และมีการศึกษาระดับไหน บุคลิกเป็นอย่างไร ซึ่งจากการที่อาจารย์น่วมเพียรพยายามในการผลิตซ้ำในการสร้างเกณฑ์ในการมองสังคมในลักษณะดังกล่าวอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมาจนเกษียณอายุราชการครู นักเรียน นักศึกษาที่จบจากเทคนิคราชบุรีรุ่นแล้วรุ่นเล่าได้รับเอาอุดมการณ์ที่อาจารย์น่วมพูดอบรมหน้าเสาธงไปเป็นเกณฑ์ในการมองสังคม และถือปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมากเกือบทั่วทั้งจังหวัดราชบุรี อาจารย์น่วมเป็นที่รู้จักของนักศึกษาทุกคนในวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี ดังจะเห็นได้ว่าเมื่ออาจารย์น่วมไปร่วมกิจกรรมหรือไปเที่ยวในสถานที่ใดในจังหวัดราชบุรีก็จะมีลูกศิษย์ลูกหาเข้ามาทักทายสอบถามสารทุกข์สุกดิบอยู่ไม่ขาด

อาจารย์น่วม นอกจากจะจบการศึกษาด้านการสอนแล้ว อาจารย์น่วมยังเป็นบัณฑิตด้านกฎหมาย ซึ่งอาจารย์ได้ชวนชวนไปเรียนนิติศาสตร์ภาคบัณฑิตจนจบมาจากธรรมศาสตร์

การที่อาจารย์น่วมจบทางด้านกฎหมายจึงเป็นที่พึงของเพื่อนครูด้วยกันในยามที่ประสบความยุ่งยาก และต้องเข้าไปเกี่ยวพันทางด้านคดีความ และการที่อาจารย์น่วมไม่เคยมีการ โยกย้าย และช่วยเหลือ เพื่อนครูทางด้านกฎหมายมาตลอด ประกอบกับว่าอาจารย์น่วมเป็นครูที่ประพฤติตัวเป็นเยี่ยงอย่าง ที่ดีมาตลอด จึงเป็นผลให้อาจารย์น่วมเป็นที่พึ่งและเป็นที่เคารพรักของเพื่อนครูทั่วไป ดังนั้นเมื่อ อาจารย์น่วมมีกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบอะไรในวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี หรือแม้แต่กิจกรรมภายนอก วิทยาลัยก็จะมีเพื่อนครูอาสาช่วยไม่เคยขาด

นอกจากนั้นแล้วอาจารย์น่วมยังเป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้เพื่อเพื่อนครู และ นักศึกษา ในกรณีที่เห็นว่าไม่ได้รับเป็นธรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น มีอยู่ครั้งหนึ่งมีนักศึกษาแผนก พาณิชยการท้องถิ่นจบทางวิทยาลัยเทคนิคราชบุรีมีมติให้พ้นจากการเป็นสถานภาพนักศึกษา แต่อาจารย์น่วม กลับเห็นแตกต่าง โดยให้เหตุผลว่า (น่วม ห่วงทอง, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2555) “การที่ให้เด็กพ้นจากการเป็นนักศึกษาเป็นการสร้างปัญหาทางสังคมระยะยาวหลายทอดไม่ใช่เป็น การแก้ปัญหา กล่าวคือ อีก ไม่ช้าเด็กในท้องของนักศึกษาคนนั้นก็จะคลอดออกมาดูโลก ถ้าสมมุติว่า แม่ของเด็กไม่จบการศึกษาโอกาสในการประกอบอาชีพก็จะมีโอกาสน้อยลง ถ้าไม่ได้ประกอบ อาชีพก็จะเป็นปัญหาในการเลี้ยงดู ซึ่งจะเป็นปัญหาทางสังคมตามอีกหลายประการที่ไม่อาจคาดคิด” บปรากฏว่าในการต่อสู้ครั้งนั้นได้รับความเห็นใจจากผู้บริหารของวิทยาลัย นักศึกษาคนนั้นก็ได้ศึกษา เล่าเรียนจนจบหลักสูตรและมียานทำในเวลาต่อมา

นอกจากนั้นแล้วในปีหนึ่ง ๆ อาจารย์น่วมจะเปิดทดสอบความรู้ทางด้านกฎหมาย เพื่อคัดนักศึกษาของวิทยาลัยทุกชั้นปีที่มีความสนใจและมีความรู้ทางด้านกฎหมาย เพื่อเข้าแข่งขันตอบ ปัญหากฎหมายตามสถานศึกษา และสถาบันต่าง ๆ การเปิดสอบคัดเลือกดังกล่าวส่วนใหญ่จะได้ นักศึกษาที่มีความตั้งใจเรียนและมีความเฉลียวฉลาด หลังจากนั้นอาจารย์น่วม ก็เริ่มทำหน้าที่ ตัวเตอร่วิชทางด้านกฎหมาย นักศึกษากลุ่มนี้นอกจากถูกสอนให้มีความรอบรู้ทางด้านกฎหมาย แล้วยังถูกสอนให้มีลักษณะความเป็นผู้นำสูง และที่สำคัญมักจะรับเอาอุดมการณ์ทางการเมืองแบบ ที่อาจารย์น่วมยึดถือ ไปด้วยโดยไม่รู้ตัว นักศึกษาเหล่านี้ต่อมาเมื่อจบการศึกษามีจำนวนไม่น้อยไป เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนผลสัมฤทธิ์ในการฝึกฝนเห็นได้จากมีอยู่หลายครั้งหลายคราที่นักศึกษาที่อาจารย์น่วม คัดเลือกไปตอบปัญหากฎหมายได้รับรางวัลใหญ่ในระดับประเทศ

ความรอบรู้ทางด้านกฎหมายของอาจารย์น่วมยังเป็นต้นตอในการค้นคว้าให้สังคม โดยอาจารย์น่วมเปิดเป็นสำนักงานที่ปรึกษากฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งตั้งสำนักงานอยู่ที่บ้าน ให้บริการฟรีแก่ประชาชนทุกระดับโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ นอกจากนั้นแล้วในกรณีหน่วยงานใด เกิดเรื่องเกิดราวจนถึงขั้นสอบวินัย ถ้าหน่วยงานนั้นต้องการสอบวินัยอย่างตรงไปตรงมา ก็มักจะมี

คนเสนอชื่ออาจารย์น่วมเข้าไปเป็นกรรมการด้วยทุกครั้ง อาจารย์น่วมเป็นสัญลักษณ์แห่งความเที่ยงตรงและเป็นทีเคารพนับถือของเครือข่ายบุคคลรู้จักในหลายแวดวง

แน่นอนว่าเรื่องที่สำคัญที่สุดที่อาจารย์น่วมได้สร้างไว้แก่สังคมราชบุรี คือ สร้างคนดีไปรับใช้สังคม อาจารย์น่วมเป็นบุคคลศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองที่สำคัญคนหนึ่งของสังคมการเมืองราชบุรี อาจารย์น่วมเป็นคนเขียนคอลัมภ์วิพากษ์ทางการเมืองในหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นนักจัดรายการวิทยุ และวิทยากรในสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อาจารย์น่วมเป็นอีกหนึ่งคนในคนจำนวนน้อยที่พยายามคัดเลือกคนดีเข้าสู่ระบบการเมืองในสังคมไทย อาจารย์น่วมมีจินตนาการถึงสังคมที่เป็นธรรม โดยมีความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างให้พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคที่เป็นสถาบันทางการเมือง แม้ว่ายังจะอยู่ห่างไกล ปรากฏการณ์ดังกล่าวเห็นได้จากการที่อาจารย์น่วม ได้ผลักดัน ดร.บุญมาก ศิริวันกุล เข้าสู่การเมืองอย่างน้อย ดร.บุญมาก ศิริวันกุล ก็เป็นสมาชิกสภาผู้แทนน้ำดีคนหนึ่งที่อยู่ในฐานะ ส.ส. ที่ไม่มีการซื้อเสียง และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งในระดับนโยบายและในเชิงปฏิบัติการ

การทำงานด้านการสร้างอุดมการณ์ของครูอุดม อาจารย์น่วม และเครือข่ายระดับพื้นที่ในตอนต้นของการก่อรูปเครือข่ายพรรคประชาธิปไตย และขยายตัวมาอย่างต่อเนื่องมีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนในหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นเครือข่ายประเด็นปัญหา เครือข่ายต่อต้านเผด็จการ เครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชัน ฯลฯ ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน